

- vykazuje nejvíce nezaměstnaných na 1 volné pracovní místo
- má po Ústeckém kraji 2. nejvyšší míru nezaměstnanosti
- má 2. nejvyšší podíl věkové skupiny 0 – 14 let v obyvatelstvu
- s výjimkou Hl. města Prahy má nejvyšší hustotu obyvatelstva na 1km²
- je 4. z krajů nejnižším počtem obcí
- má 5. nejvyšší podíl městského obyvatelstva
- má mezi kraji relativně vyšší zastoupení národnosti polské - 1. pořadí a slovenské - 2. místo

Moravskoslezský kraj je složen ze šesti okresů – Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava - město. Z celkové rozlohy 5 535 km² zaujímá přes polovinu zemědělská půda a více než třetinu zabírají lesy. V současném územně-správním uspořádání je vymezen 22 správními obvody obcí s rozšířenou působností. Z nich co do počtu obyvatel je největší správní obvod Ostrava s 340,1 tisíci obyvateli a nejmenší Odry s 13,2 tis. obyvateli.

Z celkového počtu 302 obcí je největší krajské město Ostrava s 313 088 obyvateli (což je přibližně čtvrtina obyvatel kraje) a nejmenší Nová Pláň v okrese Bruntál s 34 obyvateli.

Demografický vývoj

Vývoj počtu obyvatel

Ke konci roku 2003 bylo v Moravskoslezském kraji 1 260 277 obyvatel. Za rok 2003 se jejich počet snížil o 2 383 osob. Po deváté pokračoval nepřetržitý roční úbytek početního stavu obyvatel.

Od roku 2001 došlo k metodické změně. Do celkového počtu obyvatel jsou od SLDB 2001 započítáváni také cizinci s pobytem dlouhodobým, nikoli pouze s trvalým, jak tomu bylo do roku 2000.

	2000	2001	2002	2003
	absolutní údaje			
Střední stav obyvatel k 1. 7.	1 279 951	1 268 603	1 264 347	1 261 229
v tom: muži	625 336	619 622	617 291	615 960
ženy	654 615	648 981	647 056	645 269
Stav obyvatel k 31. 12.	1 278 036	1 265 912	1 262 660	1 260 277
v tom: muži	624 298	618 132	616 510	615 496
ženy	653 738	647 780	646 150	644 781
Sňatky	6 381	6 072	5 948	5 655
Rozvody	3 996	4 163	4 157	4 350
Narození celkem	11 316	11 375	11 480	11 586
v tom: živě	11 281	11 332	11 444	11 552
mrtvě	35	43	36	34
Potraty	5 817	5 534	5 214	4 885
z toho umělé přerušení těhotenství	3 981	3 746	3 510	3 183
Zemřelí celkem	12 861	13 029	13 091	13 389
z toho: do 1 roku	65	55	59	48
do 28 dnů	36	32	43	29
Přirozený přírůstek (úbytek)	-1 580	-1 697	-1 647	-1 837
Přistěhovalí	3 280	4 202	5 522	6 503
Vystěhovalí	5 074	6 342	7 127	7 049
Přírůstek (úbytek) stěhováním	-1 794	-2 140	-1 605	-546
Celkový přírůstek (úbytek)	-3 374	-3 837	-3 252	-2 383

Tab. 1. Základní demografické údaje za Moravskoslezský kraj

Tab. 1. Základní demografické údaje za Moravskoslezský kraj (dokončení)

	2000	2001	2002	2003
	relativní údaje			
Sňatky na 1 000 obyvatel	5,0	4,8	4,7	4,5
Rozvody na 1 000 obyvatel	3,1	3,3	3,3	3,4
na 100 sňatků	62,6	68,6	69,9	76,9
Živě narození na 1 000 obyvatel	8,8	8,9	9,1	9,2
Potrasy na 100 narozených	51,4	48,7	45,4	42,2
Zemřelí na 1 000 obyvatel	10,0	10,3	10,4	10,6
Kojenecká úmrtnost	5,8	4,9	5,2	4,2
Novorozenecká úmrtnost	3,2	2,8	3,8	2,5
Přirozený přírůstek na 1 000 obyvatel	-1,2	-1,7	-1,3	-1,5
Přistěhovalí na 1 000 obyvatel	2,6	3,3	4,4	5,2
Vystěhovalí na 1 000 obyvatel	4,0	5,0	5,6	5,6
Přírůstek stěhováním na 1 000 obyvatel	-1,4	-1,7	-1,3	-0,4
Celkový přírůstek na 1 000 obyvatel	-2,6	-3,0	-2,6	-1,9

K 31. 12. 2003 bylo v kraji 615 496 mužů a 644 781 žen. Podíl žen se po celé období od roku 2000 udržuje v relaci 51,2 % z celkového počtu obyvatelstva. V roce 2003 se živě narodilo 11 552 dětí a zemřelo 13 389 obyvatel. Počet narozených po sestupné tendenci po celá devadesátá léta minulého století od roku 2000 mírně každoročně roste. Současně se zvyšuje od roku 1999 počet zemřelých. Od roku 1995 se vývoj těchto veličin odrazil v nepřetržitém přirozeném úbytku obyvatelstva. Ten byl počtem 1837 obyvatel v roce 2003 dosud za uvedené období nejvyšší. Od roku 1998 byl loni nejnižší úbytek obyvatelstva stěhováním. Dosáhl počtu 546 obyvatel, když se v daném roce přistěhovalo 6 503 a vystěhovalo 7 049 osob. Záporné saldo stěhování má Moravskoslezský kraj nepřetržitě od roku 1993. Celkový úbytek obyvatelstva v kraji trvá od roku 1995, když svého maxima za toto období dosáhl v roce 2001. Následné dva roky se celkový úbytek obyvatelstva kraje snižuje hlavně v důsledku klesajícího záporného salda ze stěhování. V roce 2003 bylo v kraji uzavřeno 5 655 sňatků, což je pokračování jejich početního dlouhodobého sestupného trendu. Naproti tomu počet rozvodů stoupal až na dosud po roce 2000 nejvyšší úroveň 4 350 případů. V relativním vyjádření v letech 2000 až 2003 na 1 000 obyvatel klesal počet sňatků a naopak stoupal u rozvodů. Projevilo se to v soustavném růstu rozvodového indexu ze 62,6 v roce 2000 až na dosud nejvyšší hodnotu 76,9 v roce 2003.

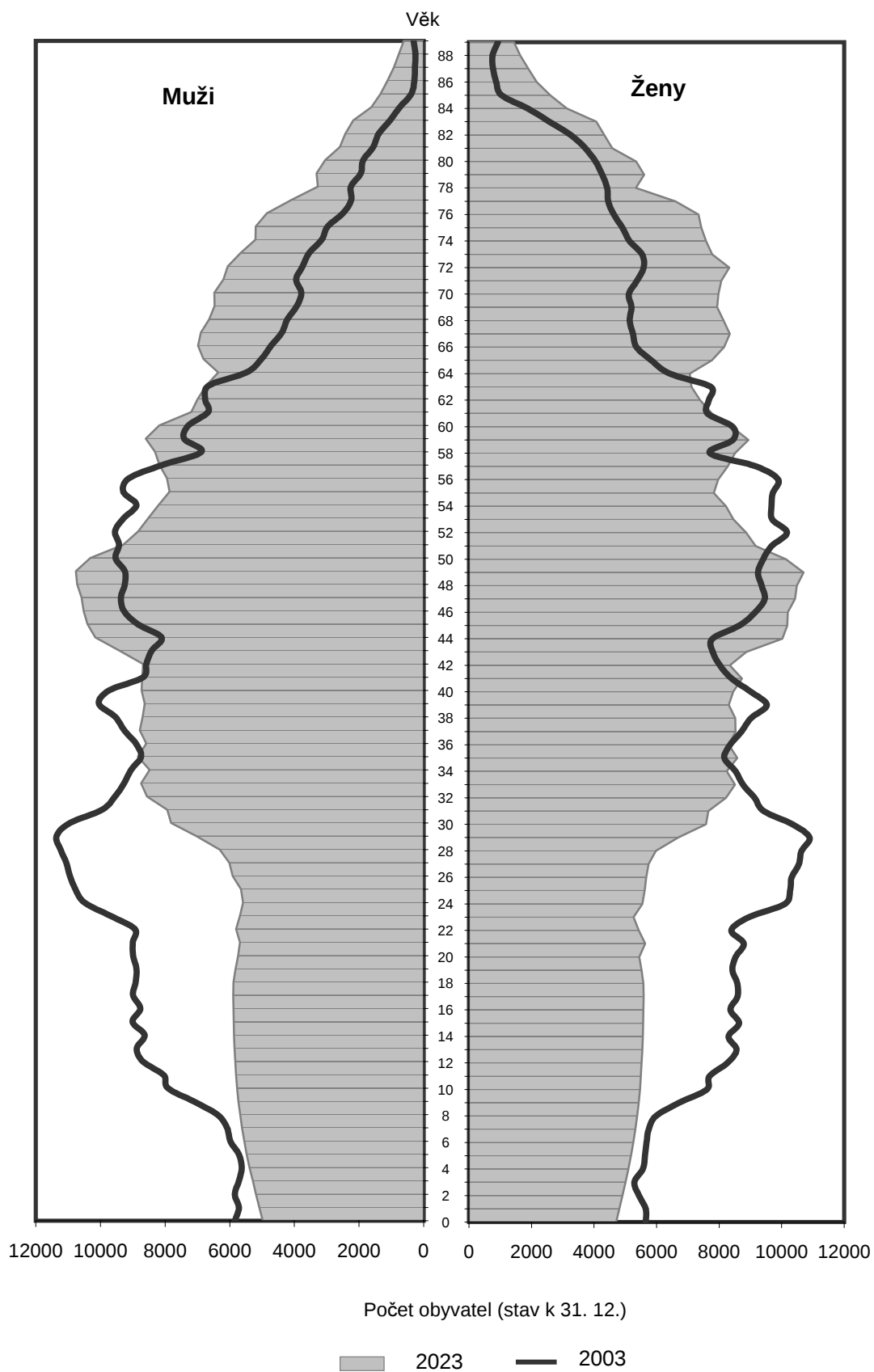
Podle okresů se v roce 2003 zvýšil počet obyvatel pouze u Frýdku-Místku (o 271 obyvatel, tj. o 0,1 %), což bylo důsledkem vyššího přírůstku stěhováním (o 665 osob). Ostatní okresy pokračovaly v obdobném vývoji jako celý kraj. Došlo u nich k celkovému úbytku, a to jak vlivem stěhování, tak i záporným saldem mezi narozenými a zemřelými. Tento přirozený úbytek nastal i u okresu Frýdek-Místek.

Věková struktura a projekce obyvatelstva

Složení populace Moravskoslezského kraje podle věku je charakteristické jejím dlouhodobým postupným stárnutím. Dokládá to zvyšující se průměrný věk, který propočtený za rok 2000 z 37,8 let stoupl v roce 2003 o 1 rok na 38,8 let. V roce 2003 poprvé klesl početní stav dětské složky věkové skupiny 0 – 14 let pod 200 tisíc - na 199 922 osob. Meziročně došlo k snížení této věkové skupiny o 6 330 osob. Současně narostl počet obyvatel od 15 – 64 let o 2 433 a nad 65 let o 1 514. Index stáří, tj. podíl osob nad 65 let vztažených k dětské složce 0 – 14 let, neustále za Moravskoslezský kraj roste, a to ze 71,8 v roce 2000 na 80,0 v roce 2003. Shodná tendence se prosazuje u obou pohlaví. Z toho rychlejší průběh má u žen, u nichž stoupl z 91,6 v roce 2000 na 100,9 v roce 2003. U mužů se za toto srovnávané období zvýšil z 53,0 na 60,0.

Český statistický úřad v roce 2002 vypracoval projekci obyvatel ČR do roku 2050. V návaznosti na tzv. střední variantu byla zpracována projekce obyvatel podle krajů, avšak bez migračních vlivů. Při výpočtech prognózy byly využity odhady očekávané plodnosti a vývoje úmrtnosti. Migrace v podmínkách krajů bude záviset na budoucím ekonomickém rozvoji jednotlivých regionů a ten je ze současných znalostí téměř nepředvídatelný.

Věkové složení obyvatelstva Moravskoslezského kraje podle projekce obyvatelstva

Vývoj podle této prognózy za Moravskoslezský kraj kopíruje obdobný celostátní (i většiny krajů) trend. Do roku 2050 se předpokládá postupující úbytek obyvatelstva přirozenou měnou. Snížení má dosáhnout více než o pětinu celkového počtu obyvatelstva roku 2003. A vyústit tak do poklesu pod hranici 1 milionu obyvatel kraje. K ohromujícímu, dosud reálně nepředstavitelnému vývoji, má dle prognózy dojít ve věkové struktuře obyvatelstva. Neustále dynamický růst má zaznamenat početní stav obyvatel nad 65 let věku. Zatímco v roce 2003 tvořili osminu populace kraje, pak dle prognózy by se v roce 2050 podíleli až jednou třetinou. Jejich počet se má na stav roku 2003 zvýšit dvojnásobně. Současně by klesaly obě mladší věkové skupiny obyvatelstva, přibližně na 60 % jejich početního stavu roku 2003. Index stáří dle prognózy má vystoupat z úrovně 80,0 v roce 2003 až na cca 266,4 v roce 2050. Přirozený úbytek obyvatelstva se předpokládá v roce 2050 více než čtyřnásobný proti jeho výši 1837 za rok 2003.

Přes mírné zlepšování porodnosti od roku 2000 až do současnosti, prognóza ani v bližším časovém horizontu roku 2010 nepočítá za Moravskoslezský kraj se zásadním obratem v populačním vývoji z devadesátých let minulého století. K roku 2010 by měl počet obyvatel kraje poklesnout o 1,2 %, tedy přes 15 tisíc. Z toho nejmladší věková skupina by měla vykázat úbytek na 85,6 % početního stavu roku 2003, což je skoro o 30 tisíc. Snížit asi o 1,5 % (o 13 tisíc) se má i věková skupina od 15 do 64 let. Naopak nejstarší složka obyvatelstva, nad 65 let, bude pokračovat v početním růstu o odhadovaných 16,5 % (asi o 26 tisíc). Index stáří k uvedenému roku 2010 má dle prognózy činit za kraj 108,9. Dokládá tak početní převahu obyvatelstva staršího 65 let nad dětskou složkou populace do 14 let. Hrozivé vize zpracované prognózy obyvatelstva názorně dokumentuje tzv. **strom života** tj. graf „Věkové složení obyvatelstva Moravskoslezského kraje podle projekce obyvatelstva“. Srovnáním roku 2003 s možným vývojem o 20 let do budoucna, grafické schéma ani nepřipomíná strom, ale spíše **hřib** - nikoli sice strašlivý atomový, ale také degresivně strašidelný - **demografický**.

Vývoj počtu a struktury domácností

Ze sčítání lidu, domů a bytů jsou údaje o počtu, struktuře a vybavení domácností.

Rozlišují se tři kategorie domácností, a to bytové, hospodařící a cenzové.

Bytovou domácnost tvoří osoby žijící společně v jednom bytě. Informace slouží k hodnocení způsobu a úrovně bydlení,

Hospodařící domácnost tvoří pospolu bydlící osoby, které uvedly, že společně hospodaří. Zjištěné údaje napomáhají při sledování životní úrovně. Hospodařící domácnost může být tvořena jednou nebo více domácnostmi cenzovými.

Cenzová domácnost je tvořena z osob společně bydlících v jednom bytě na základě jejich příbuzenských nebo jiných vztahů v rámci jedné hospodařící domácnosti. Je to základní jednotka, která se dále nečlení. Charakterizuje rodiny a příbuzenské vztahy v bytových (popřípadě hospodařících) domácnostech.

Údaje o domácnostech jsou v časové řadě srovnatelné. Výjimku tvoří úplné a neúplné rodiny s dětmi. V letech 1961 a 1970 byly do jejich počtu zahrnovány rodiny s dětmi do 15 let, od roku 1980 pak rodiny se závislými dětmi bez ohledu na jejich věk. Proti roku 1991 došlo ke změně posuzování soužití prarodiče s vnukem. Při SLDB 1991 byla taková domácnost posuzována jako neúplná rodina, v roce 2001 jako vícečlenná nerodinná domácnost.

V roce 2001 při sčítání lidu bylo v Moravskoslezském kraji celkem 470 235 bytových domácností, 508 676 hospodařících domácností a 524 106 cenzových domácností. V dlouhodobém srovnání ze sčítání lidu z let 2001 ku 1970 vzrostly početně v kraji všechny tři typy domácností. Přírůstek za toto období dosáhl u domácností:

- bytových 104 723, tj. 28,6 %;
- hospodařících 129 658, tj. 33,3 %;
- cenzových 124 311, tj. 31,1 %.

Tab. 2. Základní údaje o domácnostech Moravskoslezského kraje podle sčítání lidu, domů a bytů

	Domácnosti celkem		Struktura domácností v %				Průměrný počet členů domácnosti	
	1991	2001	1970	1980	1991	2001	1991	2001
Bytové domácnosti celkem	452 609	470 235	100,0	100,0	100,0	100,0	2,82	2,66
v tom:								
s 1 cenзовou domácností	415 901	425 521	91,7	91,9	91,9	90,5	2,68	2,49
se 2 a více cenзовými domácnostmi	36 708	44 714	8,3	8,1	8,1	9,5	4,42	4,32
Hospodařící domácnosti celkem	486 937	518 676	100,0	100,0	100,0	100,0	2,62	2,43
v tom:								
s 1 cenзовou domácností	481 203	513 359	97,4	98,4	98,8	99,0	2,60	2,40
se 2 a více cenзовými domácnostmi	5 734	5 317	2,6	1,6	1,2	1,0	4,33	5,16
Cenzové domácnosti celkem	492 879	524 106	100,0	100,0	100,0	100,0	2,59	2,41
v tom:								
úplné rodiny	317 328	292 676	73,8	68,8	64,4	55,8	3,24	3,13
bez závislých dětí	135 246	149 447	34,3	32,8	27,4	28,5	2,33	2,42
se závislými dětmi	182 082	143 229	39,4	36,0	36,9	27,3	3,92	3,88
neúplné rodiny	48 563	69 858	8,0	8,1	9,9	13,3	2,46	2,47
bez závislých dětí	20 094	27 526	4,6	4,1	4,1	5,3	2,18	2,22
se závislými dětmi	28 469	42 332	3,4	3,9	5,8	8,1	2,66	2,63
vícečlenné nerodinné domácnosti	1 511	8 466	0,9	1,0	0,3	1,6	2,09	2,10
domácnosti jednotlivců	125 477	153 106	17,4	22,2	25,5	29,2	1,00	1,00
z toho bydlící v byte sami	97 073	114 976	13,3	17,0	19,7	21,9	1,00	1,00

Dynamika počtu všech tří typů domácností se ve srovnání let 1991 ku 1980 a 1980 k 1970 postupně zpomalovala a nejmenší přírůstky byly v letech 2001 ku 1991. V porovnání let 2001 ku 1991 podle přírůstků nejvíce přibýlo domácností hospodařících (31 739), dále cenzových (31 209) a nejméně bytových (17 626). Ve všech sledovaných obdobích bylo typické, že v jednom bytě bydlela totožně 1 domácnost bytová, hospodařící i cenzová. V desetiletém období 1991 až 2001 se mírně snížil podíl bytových domácností s 1 cenзовou domácností (z 91,9 v roce 1991 na 90,5 v roce 2001) a vzrostl podíl domácností se 2 a více cenзовými domácnostmi (z 8,1 v roce 1991 na 9,5 v roce 2001). Převážně ve venkovských obcích se zástavbou rodinných domů je to projevem častěji se vyskytujícího soužití rodičů s rodinami jejich dospělých dětí.

Průměrná velikost domácností podle počtu jejich členů kopírovala při srovnání roku 2001 k 1991 výše popsaný vývoj u všech základních typů domácností. V průměru na 1 domácnost v roce 2001 připadlo méně členů u bytové o 0,16, u hospodařící o 0,19 a u cenzové o 0,18. Při podrobnějším členění těchto typů domácností přesto došlo k mírnému zvýšení průměrného počtu členů u hospodařících domácností se 2 a více cenзовými domácnostmi. A také u cenzových domácností u úplných rodin bez závislých dětí, u neúplných rodin bez závislých dětí a o 0,1 se zvýšil počet členů domácnosti u vícečlenných nerodinných domácností.

Bydlení

Struktura domovního a bytového fondu

Co deset let umožňuje Sčítání domů a bytů zpřesnění informací o počtu a stavu objektů souvisejících s bydlením. V roce 2001 bylo takto v Moravskoslezském kraji zjištěno celkem 181 743 domů, v tom 162 321 trvale obydlených a 19 422 neobydlených. V dlouhodobém vývoji došlo ke zvýšení počtu domů od roku 1970 ke sčítání v roce 2001 o 19 348 domů. Z celkového počtu domů bylo v roce 2001 trvale obydlených 89,3 %. Jejich počet se od roku 1970 zvýšil o 10 646. Největší přírůstek 8 639 domů, z toho i trvale obydlených (5 244 domů), byl v letech 1991 - 2001. Podle domovního druhu přibýlo nejvíce, z trvale obydlených - rodinných domů. Od roku 1970 do sčítání v roce 2001 se zvětšil jejich počet o 12 234, z toho nejvíce v letech 1991 - 2001. Počet domů bytových vzrostl za sledované období o 103 s tím, že k jejich přírůstku došlo pouze v období let 1970 - 1980 a následně se jejich počet stále snižoval. Počet ostatních domů za celé období poklesl o 1 691.

Tab. 3. Struktura domovního a bytového fondu dle SLBD

	Rok sčítání				
	1961	1970	1980	1991	2001
Domy					
Domy úhrnem	.	162 395	167 987	173 104	181 743
trvale obydlené	143 945	151 675	156 812	157 077	162 321
z toho rodinné	120 077	123 362	124 764	128 842	135 596
neobydlené	.	10 720	11 175	16 027	19 422
z toho sloužící k rekreaci	.	202	4 374	4 492	7 824
Podíl domů vybavených (v %):					
plynem ze sítě	.	20,8	23,7	27,4	68,3
veřejným vodovodem	.	55,5	66,4	78,2	86,8
přípojkou na kanalizaci	29,2	40,4	35,9	35,2	41,2
Byty					
Byty úhrnem	.	377 194	441 924	482 000	508 628
trvale obydlené	304 261	365 512	417 817	452 609	470 235
neobydlené	.	11 682	24 107	29 391	38 393
z toho:					
obydlené přechodně	.	662	2 981	.	8 602
sloužící k rekreaci	.	196	4 480	4 510	8 088
nezpůsobilé k bydlení	.	558	2 564	3 677	4 673
Počet osob					
na 1 trvale obydlený byt	3,38	3,18	3,00	2,82	2,66
na 1 obytnou místnost (8 a více m ²)	1,81	1,42	1,20	1,05	1,00
Obytná plocha v m ² na 1 osobu	10,2	12,3	14,1	15,8	17,7
Obytná plocha v m ² na 1 byt	34,5	39,1	42,2	44,6	47,4
Počet obytných místností (8 a více m ²) na 1 byt	1,87	2,24	2,49	2,69	2,69

Při bilancování bytového fondu bylo v roce 2001 v Moravskoslezském kraji z celkového počtu 508 628 bytů trvale obydleno 470 235, tj. 92,5 %. V dlouhodobém srovnání přibývalo bytového fondu v kraji nejvíce v šedesátých a sedmdesátých letech minulého století. Za čtyřicetileté období, tj. ve srovnání roku 2001 s rokem 1961, se zvýšil počet trvale obydlených bytů o 165 974. Je to více než o polovinu (54,5 %). Z desetiletých nárůstů trvale obydlených bytů zjištěných ve sčítáních lidu byl nejnižší přírůstek (17 626 bytových jednotek) v roce 2001 k roku 1991. V uvedeném období se počet trvale obydlených bytů zvýšil absolutně nejvíce v rodinných domech (o 13 331), což je o 8,6 %. Následovaly bytové domy se zvýšením o 3 620 trvale obydlených bytů, tj. 1,2 %. Relativně nejdynamičtěji vzrostl bytový fond v ostatních domech (o 36,4 %), ale jen s přírůstkem 675 trvale obydlených bytů. Zásadní posun oproti předchozím desetiletím nastal radikálním útlumem výstavby bytových domů, především družstevních, a orientací na stavění rodinných domků. V této formě výstavby se jednalo zejména o nadstandardní domky ve městech a rozvoj satelitních vilových čtvrtí v rekreačních oblastech, zejména pod Beskydami (např. ve městě Frýdlantu nad Ostravicí a v obci Čeladná). Tyto klidové zóny jsou časově rychle dostupné osobní dopravou do krajského města Ostravy a do dalších menších regionálních zaměstnavatelských center. Z bytového fondu úhrnem se neustále zvyšoval podíl neobydlených bytů. Z výchozí úrovně 3,1% v roce 1970 vystoupal přes 5,5 % v roce 1980 a 6,1 % v roce 1991 na 7,5 % v roce 2001. Pětina z počtu neobydlených bytů v kraji sloužila k rekreaci. Dominantní byl tento důvod neobydlenosti u malých obcí do 199 obyvatel.

V rámci České republiky patří Moravskoslezskému kraji počtem domů 3. místo (za Středočeským a Jihomoravským krajem). Počtem bytů je kraj 2. za Hlavním městem Prahou. Podílem rodinných na celkovém počtu domů kraj zaujímá 10. místo. K vybavenosti domů patří plyn ze sítě, veřejný vodovod a přípojka na kanalizaci. V prvních dvou je podíl vybaveností v Moravskoslezském kraji vyšší než je republikový průměr. Naopak nízkým podílem počtu přípojek na kanalizaci je kraj v pořadí předposlední před Středočeským.

Kvalitativní úroveň bydlení charakterizovaná některými propočtovými ukazateli se v průběhu devadesátých let minulého století zlepšovala. Počet osob na 1 obytnou místnost v roce 2001 v trvale obydlených bytech celkem se proti roku 1991 snížil a činil 1,00. V rodinných domech v roce 2001 připadlo na 1 obytnou místnost 0,88 osob. V bytových domech to bylo 1,09 a v ostatních domech 1,10. Obytná plocha v m² na 1 osobu v bytech celkem v roce 2001 činila 17,7 m² (v roce 1991 to bylo jen 15,8 m²). V rodinných domech to bylo 21,3 m², tj. zvýšení proti roku 1991 o 12,1 %. Obdobně tomu bylo u bytových i ostatních domů. Obytná plocha v m² na 1 byt se za uplynulých deset let zvýšila jak u trvale obydlených bytů celkem, tak i v jednotlivých bytových druzích. Nejvyšší nárůst obytné plochy je u rodinných domů (o 5,4 m²). Počet obytných místností 8 m² a více na 1 byt zůstal v období 1991 – 2001 shodný. Porovnáním

propočtových ukazatelů, jak u obytné plochy v m² na 1 osobu, tak v počtu osob na 1 obytnou místnost v bytech s 1 cenovou domácností, se u všech sledovaných ukazatelů jejich hodnota zvýšila. V mezikrajském srovnání je kraj na 2. místě podílem trvale obydlených bytů u všech čtyř bytových kategorií: I. II., III. i IV. Počet osob na 1 trvale obydlený byt je mírně nad průměrem republiky, a to 2,66 osoby (ČR 2,64 osoby). Moravskoslezský kraj vykázal v roce 2001 u všech kategorií vybavenosti bytů, a to plynem ze sítě, vodovodem, ústředním (etážovým) topením, koupelnou a splachovacím záchodem nadprůměrné hodnoty, než je tomu za Českou republiku celkem. Obytná plocha v m² na 1 osobu je ve srovnání s ostatními kraji druhá nejnižší a činila 17,7 m². Taktéž v obytné ploše v m² na 1 byt je kraj 4. nejnižší za Hlavním městem Prahou a regiony Karlovarským a Ústeckým.

Vybavenost domácností

Údaje o vybavení trvale obydleného bytu vybranými předměty se zjišťovaly ve sčítání lidu 2001 bez určení vlastnictví konkrétního člena bytové domácnosti. Zahranuty byly i služební automobily nebo počítače, pokud mohly být členy domácnosti využívány, avšak ne ty, určené výlučně jako pracovní pomůcka pro výkon zaměstnání. Na rozdíl od minulého sčítání v roce 1991 se již nezjišťovala vybavenost televizory, mrazničkou, ledničkou a automatickou pračkou. Nově se sledovalo mobilní telefon, osobní počítač a připojení na internet.

V roce 2001 bylo vybaveno pouze pevnou telefonní linkou 41,5 % domácností a společně s těmi, co měly k dispozici jen mobilní telefon, přesáhl jejich podíl polovinu z celkového počtu. Oproti roku 1991 tak výrazně stoupl vybavení telefonem, které tehdy bylo v co čtvrté domácnosti. Zvýšil se také podíl možnosti využití rekreačního objektu z co dvanácté v roce 1991 na co sedmou domácnost v roce 2001.

Tab. 4. Vybavení bytových domácností podle velikostních skupin obcí

	Bytové domácnosti celkem	z toho podíl domácností vybavených v %							
		osobním automobilem		telefonem			možností užívat rekreační objekt	osobním počítačem	
		celkem	z toho 2 a více	pevnou linkou	pouze mobilním	pevnou linkou i mobilním		celkem	z toho s připojením na internet
Kraj celkem	470 235	44,5	4,6	41,5	12,5	19,2	13,9	13,1	5,2
v tom obce s počtem obyvatel:									
do 199	654	52,4	5,5	38,8	9,9	9,6	6,0	6,1	2,3
200 - 499	6 893	51,6	6,7	39,1	12,0	12,8	7,5	9,5	3,5
500 - 999	18 244	55,6	7,4	37,3	14,6	14,3	7,0	11,1	3,8
1 000 - 4 999	80 914	54,6	7,1	40,6	12,6	17,1	7,7	13,4	5,1
5 000 - 19 999	56 837	46,4	5,0	39,2	13,4	17,9	11,1	12,7	5,2
20 000 - 49 999	74 005	42,7	4,1	39,7	13,9	18,7	12,9	12,9	5,1
50 000 a více	232 688	39,9	3,5	43,3	11,6	21,0	17,8	13,4	5,5

Ve vybavení bytových domácností osobním automobilem, telefonem - pevnou linkou, mobilním telefonem, osobním počítačem (bez nebo s napojením na internet), vlastním rekreačním objektem a jinou možností rekreace vykázal Moravskoslezský kraj nižší podíly pod celostátní úroveň. Ze čtrnácti krajů zaujal předposlední místo disponováním v domácnosti jedním osobním automobilem a u dvou a více zůstal na posledním místě. Vybaveností pevnou telefonní linkou obsadil 11. místo a mobilním telefonem 3. místo za krajem Karlovarským a Ústeckým. Osobním počítačem byla v kraji vybavena co osmá bytová domácnost, což jej zařadilo v České republice na 12. místo.

Bytová výstavba

V roce 2003 bylo v bytové výstavbě v kraji zahájeno stavění 2 101 nových bytů, rozestavěno jich bylo 11 089 a dokončeno 2 078. V období let 2000 až 2003 byla zahájena výstavba nejvíce bytů v uvedeném výchozím roce. Maximum dokončených bytů bylo v roce 2002. U rozestavěných byl jejich počet v roce 2003 téměř shodný (zvýšení o 4 byty) se stavem k 31.12.2002. V meziročním srovnání let 2003 oproti 2002 se snížil počet zahajovaných bytů o 10,7 % a dokončovaných o 9,5 %. Průměrná obytná plocha dokončeného bytu v m² za celkovou výstavbu byla nejvyšší v roce 2001, a z toho v rodinných domech v roce 2003. V uvedeném čtyřletém období byla z dokončených bytů téměř polovina postavena v rodinných domech a skoro čtvrtina v nástavbách, vestavbách nebo přístavbách.

Tab. 5. Vývoj bytové výstavby v Moravskoslezském kraji

	2000	2001	2002	2003
Byty podle stadia rozestavěnosti				
zahájené byty	2 574	2 370	2 352	2 101
rozestavěné byty k 31. 12.	10 675	11 028	11 085	11 089
dokončené byty	1 801	1 997	2 297	2 078
Obytná plocha dokončených bytů (m ²)				
celkem	125 293	142 381	154 417	143 526
v rodinných domech	80 514	88 705	95 729	94 249
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu (m ²)				
celkem	69,6	71,3	67,2	69,1
v rodinných domech	91,0	92,7	91,0	93,2

Za uvedené období lze vysledovat u dokončování bytové výstavby určité vývojové tendence. Za kraj, (kromě Nového Jičína a Opavy) rovněž u jeho okresů, se vyskytovala maxima výstavby bytů v roce 1991. Rovněž v následujících dvou letech byl vyšší počet dokončovaných bytů. Souviselo to s dokončováním rozestavěné, a následně se zastavením velké výstavby, komunálních a družstevních bytových domů. Nejmenší počet dokončených bytů za kraj a okresy Bruntál a Nový Jičín byl v roce 1994. V dalších letech se (s výjimkou roku 1996) každoročně za kraj zvyšoval počet dokončených bytů. O tento dynamický růst se zasloužily především okresy Frýdek-Místek a Opava. Došlo celostátně k oživení bytové výstavby podpořené formou hypotečních úvěrů a v závěru desetiletí také ze stavebního spoření. Bylo to využíváno především u výstavby rodinných domů.

Tab. 6. Dokončené byty v Moravskoslezském kraji a podle okresů v letech 1991 – 2003

	Kraj celkem	v tom okresy					
		Bruntál	Frýdek-Místek	Karviná	Nový Jičín	Opava	Ostrava - město
1991	4 977	582	714	1 461	443	498	1 279
1992	3 392	237	613	731	499	546	766
1993	3 248	433	682	814	403	584	332
1994	1 288	72	274	191	133	240	378
1995	1 544	152	247	178	321	149	497
1996	1 312	64	348	205	201	156	338
1997	1 656	398	348	253	165	272	220
1998	1 763	181	417	208	199	279	479
1999	1 772	203	501	264	243	300	261
2000	1 801	215	548	258	250	298	232
2001	1 997	143	615	237	317	340	345
2002	2 297	351	712	209	263	434	328
2003	2 078	201	606	358	247	379	287
Úhrn za roky 1991 - 2003	29 125	3 232	6 625	5 367	3 684	4 475	5 742

Zaměstnanost a mzdy

Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS) je zdrojem informací o trhu práce zjišťovaných tazatelským způsobem v domácnostech respondentů v místě bydliště. Rozsah výběrového souboru činí přibližně 0,7 % všech trvale obydlených bytů v České republice. Výklad obsahové náplně ukazatelů trhu práce vychází z prováděcí metodiky Eurostatu a je v souladu s definicemi a doporučeními Mezinárodní organizace práce (ILO). Ekonomicky aktivní obyvatelstvo (pracovní síly) jsou všechny osoby 15leté a starší, které splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané a nezaměstnané. Míra ekonomické aktivity vyjadřuje podíl této pracovní síly na počtu všech osob starších 15 let.

Tab.7. Vývoj ekonomické aktivity (dle VŠPS) a průměrných mezd v Moravskoslezském kraji

	2000	2001	2002	2003
Obyvatelstvo celkem (v tis. osob)	1280,1	1267,8	1264,3	1261,9
v tom: ekonomicky aktivní (pracovní síla) (v tis. osob)	619,4	616,2	618,9	615,0
v tom: zaměstnaní v NH (v tis. osob)	530,5	528,1	536,5	524,3
nezaměstnaní (v tis. osob)	88,8	88,1	82,4	90,7
ekonomicky neaktivní (v tis. osob)	660,7	651,6	645,4	646,9
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem (v tis. osob)	1057,2	1052,3	1055,1	1058,7
Míra ekonomické aktivity podle věkových skupin a vzdělání (v %) celkem	58,6	58,6	58,7	58,1
z toho ve věku: 15 - 19 let	12,2	11,2	8,5	9,8
40 - 44 let	94,1	94,0	93,8	91,4
45 - 49 let	89,6	90,4	92,2	91,5
65 a více let	1,6	2,4	2,9	2,2
vzdělání: základní a bez vzdělání	23,5	23,2	22,2	21,7
střední bez maturity	69,4	69,2	70,0	68,8
střední s maturitou	69,2	68,9	68,9	66,7
vysokoškolské	77,5	79,7	79,6	78,9
Průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců v Kč	12 794	13 988	14 923	15 837

V Moravskoslezském kraji se v roce 2003 ve srovnání s rokem 2000 snížil počet ekonomicky aktivních obyvatel o 4,4 tis. osob (o 0,7 %). Z nich se ale zvýšil o 1,9 tis. osob (o 2,1 %) počet nezaměstnaných a naopak poklesl u zaměstnaných o 6,2 tis. osob (o 1,2 %). Za srovnávané období však více ubylo ekonomicky neaktivních, a to o 13,8 tis. osob (o 2,1 %). Odráží se zde nízká porodnost z devadesátých let minulého století až po současnost, a z toho plynoucí úbytek dětí do 14 let věku. V roce 2003 jich bylo o 19,8 tisíc (o 8,9 %) méně než v roce 2000. Za srovnávané roky ve struktuře ekonomicky neaktivního obyvatelstva se ale zvýšil počet studentů o 4,3 tis. (o 4,4 %) a důchodců o 2,8 tis. (o 1,0 %). Od roku 2000 se každoročně celkový počet důchodců snižoval z výchozích 277,9 tis. osob až na 271,4 tis. v roce 2002. Především z důvodu legislativní změny využila v roce 2003 značná část věkem odpovídajících pracovních sil k urychlenému přechodu z kategorie nezaměstnaných do předčasného důchodu. Meziročně tak skokově narostl počet důchodců o 9,3 tis. (o 3,4 %). Podíl ekonomicky aktivních žen z celkové pracovní síly kolísal mezi 44,4 % v roce 2001 až po 44,8 % v roce 2003. Přitom se ženy podílely v hodnoceném období na celkové populaci starších 15 let konstantně 51,6 %. **Míra ekonomické aktivity** v letech 2000 až 2002 byla stabilizovaná a snížila se až v roce 2003 na hodnotu 58,1 %. Příčiny jsou shodné jako u zvýšení počtu důchodců a studentů v ekonomicky neaktivních. Potenciální zdroje pracovních sil se postupně snižují s prodlužující se střední délkou života a velmi nízkou porodností. Úbytek ekonomicky aktivních nastal o 11,1 tis. (o 6,6 %) ve věkové kategorii 15 – 19 let a o 7,4 tis. (o 3,0 %) u skupiny od 30 do 44 let. I přes pokles v roce 2003 proti roku 2002 zůstala míra ekonomické aktivity nad úrovní roku 2000 u věkových kategorií od 45 do 49 let a 65letých a starších. Podle vzdělání je nejvyšší míra aktivity u vysokoškoláků. Pouze u této vzdělanostní skupiny byla v roce 2003 vyšší než v roce 2000, ale od maxima v roce 2001 také klesala. Každoročně se míra ekonomické aktivity snižovala u skupiny s absolvovanou školou základní a bez vzdělání.

Počet zaměstnaných v národním hospodářství v kraji činil v roce 2003 celkem 524,3 tis. osob, což je o 6,2 tis. (o 1,2 %) méně, než v roce 2000. Nejvyšší počet zaměstnaných (536,5 tis. osob) byl v roce 2002. V roce 2003 podle odvětví národního hospodářství tři z deseti zaměstnaných pracovali ve zpracovatelském průmyslu, který od roku 2000 každoročně vykazoval růst počtu zaměstnanců. K více než o 1,0 bod rostoucím odvětvím ve srovnání let 2003 a 2000 patří dále výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody, dále stavebnictví, úsek ubytování a stravování, nemovitosti a pronájem, pak veřejná správa a obrana, také zdravotní a sociální péče a ostatní veřejné, osobní a sociální služby. Snižování počtu zaměstnaných za hodnocené období nastalo u zemědělství, myslivosti, u těžby nerostných surovin, v odvětví obchodu, oprav motorových vozidel a spotřebního zboží, u dopravy, skladování a spojů, u finančního zprostředkování a u vzdělávání. Podle postavení v zaměstnání je trvale dominantní skupina zaměstnanců. Těch bylo v roce 2003 sice o 3,8 tis. méně než v roce 2000, ale z celkového počtu tvořili 86,4 %. Od roku 2000 soustavně rostlo zastoupení pracujících na vlastní účet. Je to druhá nejpočetnější skupina. Její podíl 7,3 % v roce 2000 stoupl na 9,6 % v roce 2003. Podle vzdělání bylo v roce 2003 u zaměstnaných v národním hospodářství nejčastější střední odborné bez maturity (47,5 %). S přibližně třetinovým zastoupením následovalo střední odborné vzdělání s maturitou. Vysokoškolské vzdělání u zaměstnaných v národním hospodářství jako jediné průběžně rostlo, a to početně i relativně z podílu 10,9 % v roce 2000 na 12,2 % v roce 2003.

Průměrná hrubá měsíční mzda představuje za měsíc na jednoho zaměstnance evidenčního počtu podíl mezd bez ostatních osobních nákladů. Zahrnují se do nich základní mzdy a platy, příplatky a doplatky ke mzdě nebo platu, prémie a odměny, náhrady mezd a platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky

mzdy nebo platu, které byly v daném období zaměstnancům zúčtovány k výplatě. Jedná se o hrubé mzdy před snížením o pojistné na všeobecné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, zálohové splátky daně z příjmů fyzických osob a další zákonné nebo se zaměstnancem dohodnuté srážky. Průměrné mzdy zaměstnanců jsou zpracovávány v podnikatelské sféře za ekonomické subjekty s 20 a více zaměstnanci včetně těch u soukromých podnikatelů nezapsaných do obchodního rejstříku, v peněžnictví, pojišťovnictví a nepodnikatelské sféře bez ohledu na počet zaměstnanců. Územní třídění je provedeno podle sídla vykazujícího ekonomického subjektu - tzv. podniková metoda. Do odvětví (OKEČ) jsou údaje zařazovány podle převažující činnosti podniku.

V roce 2003 dosáhla průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnanců kraje (na fyzické osoby) částky 15 837 Kč. Ve sledovaném čtyřletém období vzrostla o 23,8 % při jejím meziročním zvyšování od 6,1 % v roce 2003 až po 9,3 % v roce 2001. Nejlépe byli v roce 2003 placeni zaměstnanci v činnostech v oblasti výpočetní techniky, kteří si v průměru vydělali přes 25 tis. Kč hrubého měsíčně. Na opačném konci pomyslného žebříčku zůstali s průměrnou mzdou 8,7 tis. Kč měsíčně zaměstnanci v odvětví činění a úprava usní, výroba brašnářských a sedlářských výrobků a obuvi, a také v ostatních činnostech v odvětví ostatní veřejné, sociální a osobní služby. Přes 20 tis. Kč měsíčně se v kraji v roce 2003 pohybovaly mzdy také v odvětvích: těžba nerostných surovin, výroba vlákniny, papíru a výrobků z papíru, výroba chemických látek, přípravků, léčiv a chemických vláken, výroba základních kovů a hutních výrobků, výroba a rozvod elektřiny, plynu a tepelné energie a ve finančním zprostředkování. Zaměstnanci kraje v roce 2003 pobírali 93,6% průměrné hrubé měsíční mzdy v České republice, která činila 16 920 Kč. Po Hlavním městě Praze a Středočeském kraji byla v Moravskoslezském regionu 3. nejvyšší měsíční mzda.

V březnu 2003 Český statistický úřad uskutečnil tazatelské šetření **Mikrocensus 2002** – výběrové zjišťování o peněžních a naturálních příjmech domácností za rok 2002. Bylo vybráno 0,25 % z celkového počtu trvale obydlených bytů. Účelem šetření bylo získat reprezentativní údaje o úrovni a struktuře příjmů a základní sociálně demografické charakteristiky domácností a jejich členů. Získaná data umožňují analyzovat příjmovou situaci domácností podle krajů.

Tab.8. Domácnosti podle příjmových skupin a podle krajů

ČR, kraje	Celkem	v tom s čistým měsíčním peněžním příjmem na osobu (v %)										
		do 3 000	3 001- 4 000	4 001- 5 000	5 001- 6 000	6 001- 8 000	8 001- 10 000	10 001- 12 000	12 001- 14 000	14 001- 16 000	16 001 a více	
Česká republika	Domácnosti											
	4 053 811	2,9	5,6	8,5	10,9	34,4	16,5	8,0	5,0	2,7	5,6	
	Hl. m. Praha	525 914	1,3	2,1	4,3	5,1	27,9	18,3	11,0	7,2	5,7	17,1
	Středočeský	439 632	1,7	3,9	8,1	10,1	33,9	15,3	10,9	6,7	3,4	6,0
	Jihočeský	246 653	2,2	5,7	7,8	10,1	36,0	19,4	9,1	4,9	1,9	2,9
	Plzeňský	219 753	1,7	2,7	6,7	11,5	37,1	18,4	8,7	6,2	2,4	4,5
	Karlovarský	119 583	5,0	8,1	7,5	9,1	34,8	13,2	7,8	6,5	3,1	5,1
	Ústecký	328 914	4,3	9,4	12,2	10,9	32,1	14,7	6,2	3,7	1,8	4,6
	Liberecký	168 555	2,6	6,2	9,6	10,0	37,1	17,0	5,9	4,2	3,5	3,9
	Královéhradecký	217 832	3,5	5,6	7,1	11,1	37,6	19,6	7,1	4,2	1,3	2,9
	Pardubický	190 611	4,0	7,3	10,9	8,2	36,1	16,9	6,8	3,3	1,7	4,8
	Vysočina	186 302	1,5	6,3	9,9	11,6	37,4	18,1	5,4	3,2	2,8	3,8
	Jihomoravský	435 754	3,5	4,5	8,0	11,2	37,6	16,5	8,1	4,7	2,5	3,4
	Olomoucký	244 432	1,8	8,4	9,4	18,5	33,0	12,8	6,4	5,6	0,8	3,2
	Zlínský	228 086	4,0	6,1	9,2	13,3	36,6	17,0	6,5	3,2	0,9	3,2
	Moravskoslezský	501 788	4,1	7,0	10,9	13,9	33,9	14,5	6,9	3,9	2,2	2,8

Celkový čistý roční příjem (včetně naturálních požitků) jednoho člena domácnosti v Moravskoslezském kraji činil 83 150 Kč. Proti průměrné výši za Českou republiku (94 221 Kč), to bylo o 11 071 Kč (o 11,8 %) méně. Byla to úroveň nejnižší ze všech 14 krajů. Příjmové maximum za rok 2002 podle tohoto šetření bylo v Hlavním městě Praze ve výši 130 447 Kč na osobu. Ve srovnání s touto dosaženou pražskou úrovní Moravskoslezský kraj vykázal o 47 297 Kč (o 36,3 %) nižší čistý příjem člena domácnosti. Stotisícová příjmová hranice byla ještě překročena kromě Prahy také v její spádově přílehlé oblasti - ve Středočeském kraji. V Moravskoslezském regionu žilo 4,8 % domácností s čistými příjmy pod životním minimem. Nad podílem počtu domácností pod životním minimem průměru České republiky (3,3 % domácností) je 7. ze 14 krajů. Moravskoslezský má tento podíl domácností s úrovní pod životním minimem čtvrtý nejčtenější za Karlovarským, Zlínským a Ústeckým. Moravskoslezský kraj podle příjmových skupin má nejmenší podíl (2,8 %) ve skupině příjmově maximální nad 16 tis. Kč a naopak v nejnižší do 3 tis. Kč má třetí největší zastoupení po Karlovarském a Ústeckém. Uvedené kraje spolu s Pardubickým patří mezi čtyři regiony, které

mají více než pětinu domácností s čistým měsíčním příjmem do 5 tis. Kč na osobu. Celostátní průměrné zastoupení v této skupině je 17,0 % a pražské 7,7 %. Naproti tomu přes 10 tis. Kč na osobu čistého měsíčního příjmu má v kraji 15,8 % domácností. Je to čtvrtý nejvyšší podíl po krajích Zlínském, Vysočině a Královéhradeckém. Celostátní průměrný podíl této příjmově vyšší skupiny činí 21,3 % a v Praze to je 41,0 % domácností.

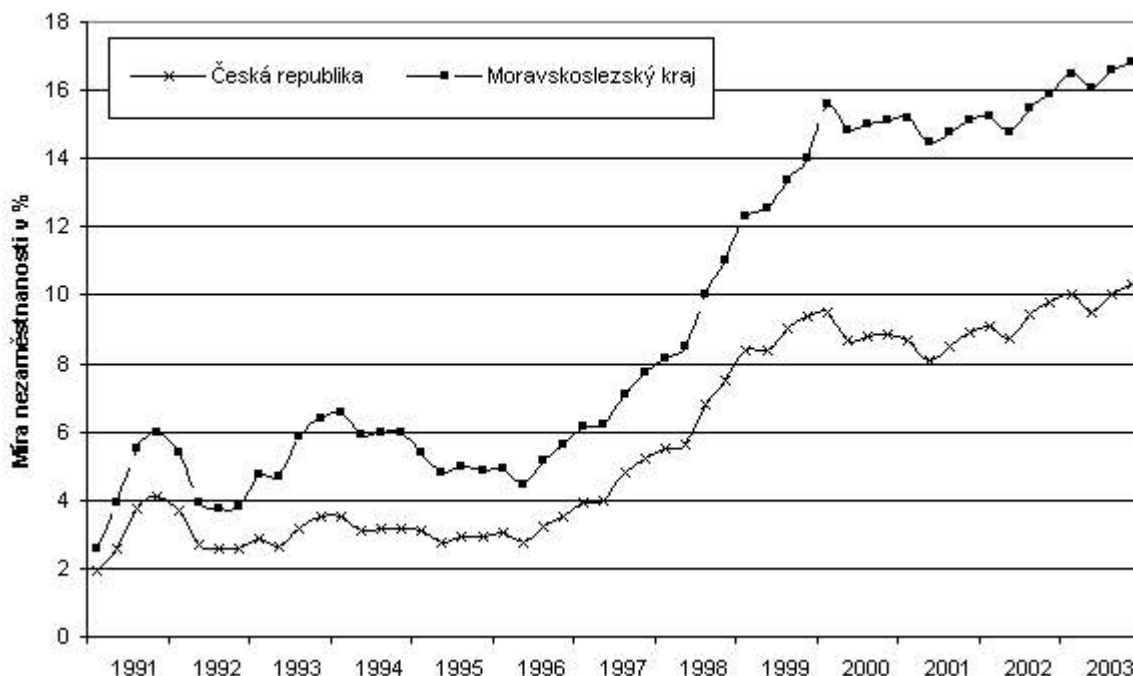
Nezaměstnanost

Vývoj počtu a struktury nezaměstnanosti

Moravskoslezský kraj patří dlouhodobě k regionům s vysokou nezaměstnaností. Je to důsledek ekonomicko-sociálních přeměn v národním hospodářství České republiky v devadesátých letech 20. století. Zejména v historicky vzniklém silném postavení těžkého průmyslu v kraji docházelo jeho útlumem k zrychlenému uvolňování pracovních sil, pro které však nevznikal potřebný počet nových pracovních míst. Část těchto pracovních sil přešla do důchodu a z neumístěných na trhu práce narůstaly počty nezaměstnaných. Od roku 1995, s výjimkou meziroční stagnace v roce 2001, stoupal v kraji soustavně jejich počet a rostla míra nezaměstnanosti. K 31.12.2003 (dle údajů úřadů práce) absolutní výší přes 106 tisíc nezaměstnaných a počtem 44 uchazečů připadajících na 1 volné pracovní místo byl mezi čtrnácti kraji Moravskoslezský na nešťastném prvním a v registrované míře nezaměstnanosti vykázanou úroveň 16,84 % na druhém pořadí.

Nezaměstnaných, kterým byla vyplácena podpora v nezaměstnanosti, bylo v roce 2003 celkem 27 633, tedy čtvrtina z celkového počtu uchazečů. Pobírajících příspěvek před nástupem do zaměstnání meziročně ubylo 489 a jejich počet byl o 389 vyšší než v roce 2000. V roce 2003 ve srovnání s rokem 2000 došlo ke zlepšení v sociální struktuře nezaměstnanosti u absolventů škol a mladistvých, jejichž počet poklesl o pětinu, tj. o 2 637. Naopak velmi tíživá je situace nezaměstnaných občanů se změněnou pracovní schopností. Za srovnávané období se zvýšil jejich počet o 2 065, tedy téměř o pětinu. Jejich podíl na

Vývoj míry nezaměstnanosti v letech 1991 až 2003

celkovém počtu nezaměstnaných narostl z 12,1 % v roce 2000 na 12,7 % v roce 2003. Nezaměstnaných žen od roku 2000 každoročně přibývalo, a to o něco rychleji než u mužů. Podíl žen v celkovém počtu nezaměstnaných se tak zvýšil ze 47,8 % v roce 2000 na 48,0 % v roce 2003. Je to relativně lepší relace než celostátní podíl žen v nezaměstnaných celkem. Ten byl v roce 2002 přesně poloviční a v ostatních letech období 2000 až 2003 činil 50,2 % z celkového počtu nezaměstnaných. Podle délky evidence u úřadů práce klesá od roku 2000 podíl uchazečů do 6 měsíců, tedy většinou splňujících podmínky nároku na podporu v nezaměstnanosti, a naopak stále narůstá počet dlouhodobě nezaměstnaných. Časové nůžky se tímto

vývojem rozevírají tak, že evidovaných u úřadů práce mimo pracovní proces do půl roku je přibližně třetina a naproti tomu nad 1 rok trvání je jich skoro polovina z celkového počtu nezaměstnaných.

Šance získat zaměstnání prostřednictvím úřadů práce se zmenšila nepřímo úměrně tomu jak narostl v uvedeném srovnání let 2000 až 2003 počet uchazečů na 1 volné pracovní místo. Při trendu zvyšování nezaměstnanosti se nabídka volných míst zmenšila početně o 570, tedy o pětinu. Nejhorší je tato situace pro občany se změněnou pracovní schopností, ale také i pro absolventy škol a mladistvé.

Tab.9. Nezaměstnanost v Moravskoslezském kraji k 31.12.

(dle údajů úřadů práce)				
	2000	2001	2002	2003
Míra registrované nezaměstnanosti (%)	15,13	15,11	15,89	16,84
Neumístění uchazeči o zaměstnání celkem	94 609	94 226	101 214	106 304
z toho: ženy	45 193	45 335	48 388	51 013
absolventi škol a mladiství	12 593	13 258	13 513	9 956
občané se změněnou pracovní schopností	11 449	11 973	12 656	13 514
Volná pracovní místa	2 973	2 566	2 301	2 403
z toho:				
z toho: pro absolventy a mladistvé	341	438	395	233
pro občany se změněnou pracovní schopností	111	97	41	22
Počet uchazečů na 1 volné prac. místo	31,8	36,7	44	44,2

Územní rozdíly v nezaměstnanosti

V rozložení nezaměstnanosti jsou v současnosti v České republice extrémní rozdíly. K 31. 12. 2003 byla (měřeno mírou nezaměstnanosti) v mezikrajském srovnání nejvyšší v kraji Ústeckém a hned pod ním jako předposlední v Moravskoslezském. Nejnižší byla v Hl.m. Praze (4,0 %). V meziokresním srovnání míra nezaměstnanosti byla nejmenší v okrese Praha-západ (3,0 %) a maximální v okrese Most (23,5 %). Moravskoslezský kraj i jeho okresy ve sledovaném období po roce 2000 vykazovaly vyšší míru nezaměstnanosti nad průměrnou úroveň České republiky. Relativně nejnižší, a v roce 2003 nejbližší celostátnímu průměru, byla míra nezaměstnanosti v okrese Opava. Je v tomto ukazateli 57. mezi 76 okresy. Otevírá poslední čtvrtinu okresů s nejvyšší mírou nezaměstnanosti, kam se zařadily i ostatní z Moravskoslezského kraje na místech: 66. Frýdek-Místek, 67. Nový Jičín, 71. Bruntál, 72. Ostrava-město a 76. (předposlední) Karviná. O závažnosti a rozsahu nezaměstnanosti ve zdejších regionu svědčí i to, že za území Hl. m. Prahy bylo koncem roku 2003 celkem 25 448 registrovaných nezaměstnaných a jen v samotném okrese Karviná jich bylo 27 058. Počtem obyvatel je Praha proti okresu Karviná čtyřikrát větší, mírou nezaměstnanosti obráceně pětinasobně menší.

Tab.10. Nezaměstnanost v okresech Moravskoslezského kraje k 31. 12.

(dle údajů úřadů práce)								
	Registrovaná míra nezaměstnanosti v %				Počet uchazečů na 1 volné prac. místo			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
Česká republika	8,9	8,9	9,8	10,3	8,8	8,9	12,7	13,5
Moravskoslezský kraj	15,1	15,1	15,9	16,8	31,8	36,7	44,0	44,2
v tom okresy: Bruntál	17,2	16,5	16,7	18,2	42,2	34,1	44,2	34,5
Frýdek-Místek	14,1	13,8	14,5	15,0	25,9	33,5	32,7	35,8
Karviná	18,0	18,0	19,6	20,4	56,6	49,0	106,9	72,3
Nový Jičín	12,4	12,8	13,4	15,0	31,9	28,5	29,1	36,7
Opava	10,7	11,3	11,7	12,2	22,7	34,2	33,9	40,1
Ostrava-Město	16,6	16,2	17,2	18,4	26,1	35,9	41,9	44,0

Výsledky ekonomické základny kraje

Vývoj národohospodářských ukazatelů

Celkovou výkonnost ekonomiky kraje lze měřit souhrnnými ukazateli jako jsou hrubá přidaná hodnota, hrubý domácí produkt, tvorba hrubého fixního kapitálu, disponibilní důchod domácností.

Moravskoslezský kraj se podílel 10,3 % na hrubém domácím produktu vytvořeném v roce 2002 v České republice. V přepočtu na 1 obyvatele dosahuje HDP v kraji 197,7 tis. Kč, což představuje 83,5 % celostátního průměru. V mezikrajském srovnání v tvorbě HDP na obyvatele zaujímá krajská ekonomika 6. místo za Prahou a kraji Jihomoravským, Plzeňským, Jihočeským a Královéhradeckým.

Tab.11. Regionální makroekonomické ukazatele za Moravskoslezský kraj

	Měrné jednotky	1999	2000	2001	2002
Hrubá přidaná hodnota v základních cenách	mil. Kč	201 682	206 376	221 040	230 966
Hrubý domácí produkt v tržních cenách	mil. Kč	218 507	224 160	239 892	249 898
Podíl kraje na HDP České republiky (ČR = 100)	%	10,7	10,4	10,4	10,3
Vývoj HDP (stálé ceny 1995, min. rok = 100)	%	97,8	101,7	101,4	101,2
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele	Kč	170 368	175 132	189 099	197 650
	EURO	4 619	4 919	5 551	6 416
	PPS	10 941	11 198	11 770	12 450
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele, ČR = 100	%	85,8	83,7	83,5	83,5
Tvorba hrubého fixního kapitálu	mil. Kč	52 746	47 477	64 676	55 631
Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele	Kč	41 126	37 093	50 982	44 000
THFK na 1 obyvatele, ČR = 100	%	76,8	64,0	81,6	69,8
Disponibilní důchod na 1 obyvatele, ČR = 100	%	91,2	90,1	89,9	89,3

Ve víceletém časovém srovnání dochází v kraji ke snižování váhy sekundárních odvětví (těžba nerostných surovin, zpracovatelský průmysl, výroba a rozvod elektřiny a plynu, stavebnictví). A to z podílu na struktuře hrubého domácího produktu z 53,1 % v roce 1995 na 48,3 % v roce 2002. Zmenšilo se také zastoupení v kraji ve struktuře HDP malých primárních odvětví (zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov a chov ryb) z 2,8 % v roce 1995 na 1,9 % v roce 2002. Podílově posílila a stala se dominující odvětví terciární (obchod, ubytování a stravování, doprava, vzdělávání, zdravotnictví a sociální péče, finanční zprostředkování ad.) ze 44,1 % v roce 1995 na 49,8 % v roce 2002. Obdobně jako v jiných krajích se na tvorbě hrubé přidané hodnoty podílí významně zpracovatelský průmysl.

Organizační struktura hospodářství

V Registru ekonomických subjektů bylo k 31. 12. 2003 evidováno 223,8 tis. subjektů se sídlem v Moravskoslezském kraji. Nejvýznamnější část z celkového počtu tvořili podnikatelé – fyzické osoby podnikající podle živnostenského zákona (167,5 tis. osob), fyzické osoby ostatní nezapsané v obchodním rejstříku (12,6 tis. osob) a samostatně hospodařící rolníci (8,6 tis. osob). Z právnických osob pak tvoří početně nejsilnější skupinu společnosti s ručením omezeným. Těch bylo k uvedenému datu 15 366.

Tab.12. Počty ekonomických subjektů v Moravskoslezském kraji (stav k 31.12.)

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Počet registrovaných subjektů celkem	202 599	208 271	215 190	223 771	110,5
z toho:					
obchodní společnosti celkem	15 618	16 373	16 742	17 372	111,2
z toho akciové společnosti	1 183	1 243	1 267	1 276	107,9
družstva	891,0	969,0	1035,0	1116,0	125,3
státní podniky	96	90	86	78	81,3
soukromí podnikatelé	166 241	169 943	175 742	181 639	109,3
samostatně hospodařící rolníci	8 903	8 868	8 774	8 615	96,8

Po boomu velkého skoku v počtu nových podnikatelských subjektů na počátku 90. let minulého století se následně situace stabilizovala. Do roku 2003 průběžně dále narůstaly počty většiny registrovaných typů organizačních jednotek. K soustavnému početnímu poklesu docházelo u kategorie samostatně hospodařících rolníků a u státních podniků. Odvětvová struktura registrovaných subjektů je ovlivněna převažujícími činnostmi podnikatelů – fyzických osob. Ti se orientují hlavně na obchod a opravy spotřebního zboží (72,5 tis. subjektů). Ze všech podnikatelských subjektů dle různých právních forem pak následují

ostatní podnikatelské činnosti (30 tis.), zpracovatelský průmysl (28,5 tis.) a stavebnictví (20,7 tis.). V kraji mělo k 31.12.2003 své sídlo 39 velkých podniků s více než tisícem zaměstnanců. Z toho zaměstnávajících do dvou tisíc jich bylo 25, od dvou do pěti tisíc pak 11 a nad pět tisíc 3. Z celkového počtu tvoří přes 60 % subjekty bez zaměstnanců a zaměstnávajících 1 – 5 osob bylo 9 %.

Zemědělství

V České republice je Moravskoslezský kraj v zemědělské půdě šestý podle velikosti její rozlohy a osmý jejím podílem na celkové výměře. Z toho nižším podílem orné na zemědělské půdě náleží mezi tři poslední, za kraje Karlovarským a Libereckým. Podle sčítání lidu v roce 2001 činil podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva v odvětvích zemědělství, lesnictví a rybolovu v kraji pouze 2,8 %. Mimo Hl. město Prahu, měl tak shodně s krajem Libereckým nejnižší zastoupení u tohoto primárního sektoru. Objemem sklizené produkce některých vybraných zemědělských plodin – obilovin, brambor pozdních konzumních a řepky, se kraj řadí ze 14 krajských celků k třetině menších producentů. Obdobně je tomu i u hektarových výnosů těchto vybraných plodin. Také celkovými stavy skotu, prasat, drůbeže i ovci a beranů patří do této velikostně malé skupiny. Pouze v intenzitě chovu prasat vykazuje nadprůměrnou celostátní úroveň, v pořadí 3. nejvyšší v rámci České republiky.

Vývoj zemědělské výroby byl ovlivňován vnějšími negativními faktory. V roce 2003 nepříznivé klimatické vlivy nejprve přinesly vymrznutí ozimů a poté nedostatek srážek způsobil vláhový deficit. U většiny polních plodin tak došlo v důsledku sucha k významnému meziročnímu snížení hektarových výnosů i sklizně. Stimulačně na zemědělství nepůsobilo ani ekonomické prostředí. Agrární podniky nepatřily mezi ty, kteří finančně ze zemědělské produkce nejvíce získávali v řetězci výrobce – zpracovatel – prodejce – spotřebitel. Například průměrné spotřebitelské ceny masa dosahovaly v roce 2003 úrovně 99,1 % průměru roku 1999. Ceny zemědělských výrobců představovaly při srovnání za stejné období u jatečného skotu 87,9 %, u jatečných prasat pak 99,4%, přičemž tento roční průměr byl ovlivněn až zvýšením cen v závěru roku 2003. V rostlinné produkci byla situace příznivější. Spotřebitelské ceny ve skupině „pekářenské výrobky a obiloviny“ se v průměrech let 2003 ku 1999 zvýšily o 5,2 %. Ceny v zemědělství u obilovin pak ve stejném období vzrostly o 9,3 %, avšak u pšenice jen o 4,6%.

V roce 2002 bylo v kraji 3 859 zemědělských podniků, což je 7,2 % podíl z celkového počtu v České republice. Tři čtvrtiny z nich podle rozlohy zemědělské půdy patřily k menším, s výměrou do 10 hektarů. Nad 50 hektarů bylo 8,7 % podniků. Koncentrace podle velikosti rozlohy je v kraji menší proti celorepublikovému průměru, kde bylo s výměrou do 10 hektarů 71,1 % a nad 50 hektarů 10,8 % počtu zemědělských podniků. Ve struktuře rostlinné výroby v kraji z celkové osevní plochy v roce 2003 připadalo 55,3 % na obiloviny, především pšenici s 24,2 % a ječmen s 20,0 %. Významnější zastoupení z celkové osevní plochy bylo také u řepky s 10,1 %, u ostatních víceletých píceň se 7,6 % a u kukuřice na zeleno a na siláž s 6,9 %. V porovnání s rokem 2000 se v roce 2003 osevní plochy v kraji snížily téměř o čtvrtinu. *Má na to zčásti vliv metodická změna. V údajích roku 2000 zůstala započtena produkce drobných pěstitelů, která se na úrovni krajů od roku 2002 nedopočítává. Větší význam to má jen u několika málo pěstovaných produktů, zejména zeleniny a brambor.* Celkový pokles osevních ploch byl ovlivněn nižšími výměrami píceň na orné půdě, z nich hlavně ostatních víceletých, ale také obilovin.

Tab.13. Sklizeň zemědělských plodin v Moravskoslezském kraji

	Sklizeň v t				Výnos v t/ha			
	2000 ¹⁾	2001 ¹⁾	2002	2003	2000 ¹⁾	2001 ¹⁾	2002	2003
Obiloviny celkem	354 653	333 487	351 300	291 900	4,06	4,05	4,21	3,88
v tom: pšenice	214 722	190 764	196 892	129 896	4,39	4,42	4,51	3,99
ječmen	96 862	97 875	92 766	100 974	3,36	3,63	3,59	3,75
Luskoviny celkem	1 169	809	857	1 052	1,81	1,53	1,70	1,80
Brambory pozdní	81 307	27 632	20 288	15 069	22,14	17,56	24,24	19,75
Řepka	50 908	46 433	37 911	20 946	2,83	2,56	2,27	1,54
Kukuřice na zeleno a na siláž	345 410	340 867	331 635	252 379	36,37	34,23	34,96	29,29

¹⁾ včetně drobných pěstitelů

V roce 2003 proti roku 2000 poklesly výnosy obilovin a celková sklizeň se tím ve spojení s nižší osevní plochou promítla do 82,3 % srovnávané výchozí úrovně. U pšenice poklesla sklizeň na 60,5 % a hektarový výnos byl nižší o desetinu. Produkce ječmene naopak vzrostla o 4,2 %, při mírně zvýšené osevní ploše hlavně vlivem větších výnosů. U řepky došlo k poklesu sklizně, z toho bylo dosaženo pouze 41,1 % úrody proti roku 2000. Osevní plocha byla menší o čtvrtinu a výnos poklesl skoro o polovinu. Sklizeň píceň na orné půdě se snížila u kukuřice na zeleno a siláž o více než čtvrtinu, při menší osevní ploše o 3,8 %, především poklesem výnosu o pětinu. Hlavně pokles osevní plochy na pětinu (při zmenšeném

výnosu o desetinu) se podílel na hlubokém snížení, za srovnávané období na šestinu produkce brambor pozdních konzumních. V živočišné výrobě pokračoval z předcházejících let trend snižování stavů v základních kategoriích hospodářských zvířat.

Tab.14. Hospodářská zvířata v Moravskoslezském kraji (stav k 1. 4. násl. roku)

	2000 ¹⁾	2001 ¹⁾	2002	2003
Koně	1 749	1 706	1 419	1 881
Skot	91 596	88 115	85 686	82 946
Prasata	188 140	198 273	199 659	173 425
Ovce a berani	7 852	8 293	7 470	9 826
Drůbež	1 710 834	1 817 315	1 757 068	1 878 086

¹⁾ k 1. 3.

V dlouhodobějším vývoji poklesly proti roku 1994 stavy u skotu na 62,0%, u prasat na 78,3 %, u ovcí a beranů na 59,5 % a zvýšily se u drůbeže na 108,7 %. Od roku 2000 se stavy skotu snižovaly ve všech letech, u prasat došlo k nejvýraznějšímu poklesu až v roce 2003. V ostatních kategoriích hospodářských zvířat u koní, u drůbeže i u ovcí a beranů jsou koncové stavy roku 2003 proti roku 2000 vyšší po výkyvech v hodnocených letech mezi tím.

Lesnictví

Podíl lesní půdy v kraji je nad průměrnou úrovní České republiky a představuje 35,4 %. V roce 2003 se proti roku 2000 nezměnil. K podstatným změnám nedochází ani v zalesňování, které se v průměru pohybuje na úrovni 1,3 tis. ha ročně. V roce 2000 se na zalesňování podílely ze dvou třetin jehličnaté dřeviny, u nichž ale v roce 2003 došlo ke snížení na 56,6 %. Postupně se naproti tomu zvyšovalo v zalesňování zastoupení listnatých dřevin. U obou typů plně převažuje zalesňování sadbou. V jehličnanech je nadále dominující smrk, jehož zalesňované plochy však klesají. Ty se naopak zvyšují u v zalesňování listnatých dřevin převažujícího buku. Těžba dřeva postupně po roce 2000 stoupala. V kraji bylo vytěženo v roce 2002 přes 1,5 mil. m³ dřevní hmoty. Na meziročním celkovém přírůstku se výrazně podílela zpracovaná nahodilá těžba, která dosáhla 0,7 mil. m³. Je to více než dvojnásobný nárůst oproti předchozímu roku.

Průmysl v Moravskoslezském kraji

V roce 2003 v Moravskoslezském kraji působilo 200 průmyslových organizací se 100 a více zaměstnanci. Z nich 59, početně nejvíce, se zabývalo výrobou základních kovů, hutních a kovodělných výrobků. Jejich počet narostl od roku 2000 o 12 podniků. Přes 20 podniků bylo v uvedeném roce ještě ve výrobě a opravách strojů a zařízení jinde neuvedených (27 podniků), a také ve výrobě potravinářských výrobků a nápojů (22 podniků).

Tržby z průmyslové činnosti dosáhly v kraji v roce 2003 celkem 224 673 mil. Kč (běžné ceny) a ve srovnání s rokem 2000 vzrostly o 5,7 %. Ceny průmyslových výrobců v České republice se zvýšily za srovnávané období o necelá dvě procenta. Růst tržeb z průmyslové činnosti tedy převážně nebyl dosažen cenovým vývojem. Podle odvětví se na vytvořeném objemu tržeb průmyslu v kraji téměř z poloviny (47,1 %) účastnily podniky zabývající se výrobou základních kovů, hutních a kovodělných výrobků. Moravskoslezský kraj se na celkovém objemu tržeb České republiky podílí přibližně z jedné osminy.

Tab.15. Tržby z průmyslové činnosti v Moravskoslezském kraji (podle odvětví OKEČ^{*)})

v mil. Kč, běžné ceny

	2000	2001	2002	2003
Průmysl celkem	212 582	218 793	216 120	224 673
v tom:				
C Těžba nerostných surovin	18 368	19 543	19 255	19 370
CA Těžba energetických surovin	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.
CB Těžba ostatních nerostných surovin	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.
D Zpracovatelský průmysl	161 522	173 881	170 881	188 955
DA Výroba potravinářských výrobků a nápojů, tabákových výrobků	11 233	11 793	13 859	11 173
DB Výroba textilií, textilních a oděvních výrobků	4 423	4 611	4 215	3 603
DC Výroba usní a výrobků z usní	i.d.	-	-	-
DD Zpracování dřeva, výroba dřevařských výrobků kromě nábytku	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.
DE Výroba vlákniny, papíru a výrobků z papíru; vydavatelství a tisk	9 906	8 614	8 164	7 703
DF Výroba koksu, jaderných paliv, rafinérské zpracování ropy	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.
DG Výroba chemických látek, přípravků, léčiv a chemických vláken	4 530	7 709	7 627	7 831
DH Výroba pryžových a plastových výrobků	4 409	4 886	5 113	5 389
DI Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků	1 310	1 441	1 454	2 347
DJ Výroba základních kovů, hutních a kovodělných výrobků	96 599	99 190	91 756	105 885
DK Výroba a opravy strojů a zařízení jinde neuvedených	7 852	8 491	8 035	10 951
DL Výroba elektrických optických přístrojů a zařízení	967	788	1 209	1 108
DM Výroba dopravních prostředků a zařízení	15 838	21 237	22 921	26 986
DN Zpracovatelský průmysl jinde neuvedený	i.d.	343	1 793	1 090
E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	32 691	25 370	25 984	16 348

^{*)} podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Tab.16. Průměrný evidenční počet zaměstnanců v průmyslu Moravskoslezského kraje (podle odvětví OKEČ*)

V roce 2003 zaměstnávaly průmyslové podniky v kraji v průměru 120 tisíc zaměstnanců. Mezi lety

fyzické osoby

	2000	2001	2002	2003
Průmysl celkem	128 541	126 158	125 167	120 010
v tom:				
C Těžba nerostných surovin	20 728	20 738	20 572	19 601
CA Těžba energetických surovin	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.
CB Těžba ostatních nerostných surovin	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.
D Zpracovatelský průmysl	98 851	96 847	96 308	92 076
DA Výroba potravinářských výrobků a nápojů, tabákových výrobků	6 495	6 202	6 951	6 262
DB Výroba textilií, textilních a oděvních výrobků	7 062	7 157	6 886	5 594
DC Výroba usní a výrobků z usní	i.d.	-	-	-
DD Zpracování dřeva, výroba dřevařských výrobků kromě nábytku	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.
DE Výroba vlákniny, papíru a výrobků z papíru; vydavatelství a tisk	2 694	2 462	2 595	2 902
DF Výroba koksu, jaderných paliv, rafinérské zpracování ropy	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.
DG Výroba chemických látek, přípravků, léčiv a chemických vláken	1 923	2 805	2 817	2 962
DH Výroba pryžových a plastových výrobků	3 843	4 126	4 093	4 414
DI Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků	1 018	1 076	1 228	1 335
DJ Výroba základních kovů, hutních a kovodělných výrobků	52 651	48 237	44 205	41 703
DK Výroba a opravy strojů a zařízení jinde neuvedených	9 359	9 741	9 956	9 658
DL Výroba elektrických optických přístrojů a zařízení	955	684	1 041	939
DM Výroba dopravních prostředků a zařízení	10 558	12 065	13 190	13 029
DN Zpracovatelský průmysl jinde neuvedený	i.d.	571	1 583	1 580
E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	8 962	8 574	8 286	8 334

^{*)} podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

2000 až 2003 se každoročně v tomto souboru snižoval průměrný evidenční počet zaměstnanců až jich za

srovnávané období ubylo 8,5 tis. (o 6,6 %). Podle odvětví počet zaměstnanců nejvíce poklesl, a to o pětinu, ve výrobě textilií, textilních a oděvních výrobků. Relativně shodný vývoj nastal rovněž ve výrobě základních kovů, hutních a kovodělných výrobků, kde ale úbytek o 8,5 tis. zaměstnanců byl absolutně nejvyšší. Z odvětví, v nichž v průměru za srovnávané období přibýlo zaměstnanců byl přírůstek vyšší až o polovinu výchozího stavu (o 1 tis. osob) ve výrobě chemických látek, přípravků, léčiv a chemických vláken. V průmyslu kraje patří k největším zaměstnavatelům s více než 10 tisíci zaměstnanci OKD a.s. a ISPAT NOVÁ HUŤ a.s., kolem 5 tisíc zaměstnanců mají Třinecké železárny a.s. a AUTOPAL, mezi jedním a pěti tisíci zaměstnanci pak Českomoravské doly a.s., ŽDB a.s., VÍTKOVICE STROJÍRENSTVÍ a.s., Tatra a.s., Siemens Automobilové systémy s.r.o., Dalkia Morava a.s., Severomoravská energetika a.s., Slezan Frýdek-Místek a.s. a VÍTKOVICE STEEL a.s.

Tab.17. Průměrná hrubá měsíční mzda v Moravskoslezském kraji (podle odvětví OKEČ^{*)})

v Kč

Odvětví	2000	2001	2002	2003
Průmysl celkem	15 013	16 153	16 954	17 968
v tom:				
C Těžba nerostných surovin	18 035	19 219	20 052	20 463
CA Těžba energetických surovin	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.
CB Těžba ostatních nerostných surovin	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.
D Zpracovatelský průmysl		15 310	16 068	17 169
DA Výroba potravinářských výrobků a nápojů, tabákových výrobků	10 865	10 840	11 853	12 294
DB Výroba textilií, textilních a oděvních výrobků	9 211	9 941	10 239	10 787
DC Výroba usní a výrobků z usní	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.
DD Zpracování dřeva, výroba dřevařských výrobků kromě nábytku	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.
DE Výroba vlákniny, papíru a výrobků z papíru; vydavatelství a tisk	16 500	17 330	17 287	17 002
DF Výroba koksu, jaderných paliv, rafinerské zpracování ropy	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.
DG Výroba chemických látek, přípravků, léčiv a chemických vláken	19 171	20 210	21 584	23 167
DH Výroba pryžových a plastových výrobků	11 296	12 197	13 471	13 935
DI Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků	14 683	15 387	15 045	17 236
DJ Výroba základních kovů, hutních a kovodělných výrobků	15 435	16 916	17 806	19 044
DK Výroba a opravy strojů a zařízení jinde neuvedených	12 727	13 530	14 198	15 311
DL Výroba elektrických optických přístrojů a zařízení	12 153	11 278	13 475	14 314
DM Výroba dopravních prostředků a zařízení	14 581	15 731	16 980	18 214
DN Zpracovatelský průmysl jinde neuvedený	i.d.	9 553	11 836	10 736
E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	17 027	18 255	19 564	20 925

^{*)} podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Průměrná hrubá měsíční mzda v průmyslových organizacích dosáhla v roce 2003 v kraji 17 968 Kč a proti roku 2000 vzrostla o 2 955 Kč (o 19,7 %). Tendence jejího zvyšování se prosadila ve všech odvětvích. V roce 2003 patřil kraj mezi pět regionů s průměrnou mzdou nad úroveň České republiky a tento trend se projevoval za celé hodnocené období. V průmyslu kraje jsou doluhodobě nejvyšší mzdy v odvětví výroba chemických látek, přípravků, léčiv a chemických vláken. V roce 2003 zde byla oproti výchozímu roku vyšší o 20,8 %.

Stavebnictví

Na území Moravskoslezského kraje působilo v průměru 240 stavebních podniků s 20 a více zaměstnanci. Stavební práce podle dodavatelských smluv v roce 2003 za tento soubor dosáhly 18,3 mld. Kč v běžných cenách. Ve srovnání s rokem 2000 vzrostl objem prací o třetinu. Jen částečně se na tom podílel cenový vývoj, když za uvedené období vzrostly ceny stavebních prací v České republice v průměru o 9,2 %. Ve struktuře stavebních prací v kraji se od roku 2000 snižoval podíl realizovaný v zahraničí z 1,7 % na 0,8 % v roce 2003. Vysoce dominují stavební práce realizované v tuzemsku. Z více než tří čtvrtin v nich převažuje nová výstavba, rekonstrukce a modernizace, na opravách a údržbě se uskutečňovala přibližně pětina objemu a na ostatních pracích do 3,5 %. Z celkového objemu stavebních prací podle dodavatelských smluv České republiky připadalo na Moravskoslezský kraj 7,4 %, což je shodný podíl jako v roce 2000.

Tab.18. Souhrnné údaje o stavebních podnicích^{*)} v Moravskoslezském kraji

	2000	2001	2002	2003
Průměrný počet podniků	236	230	242	240
Stavební práce podle dodavatelských smluv celkem (tis. Kč b. c.)	13 753 250	15 476 706	16 670 102	18 330 204
v tom:				
v tuzemsku	13 525 586	15 244 026	16 473 271	18 183 815
v tom:				
nová výstavba, rekonstrukce a modernizace	10 442 946	11 707 601	12 797 027	14 212 304
opravy a údržba	2 700 997	2 999 940	3 238 996	3 432 258
ostatní práce	381 643	536 485	437 248	539 253
v zahraničí	227 664	232 680	196 831	146 389
Struktura stavebních prací (%)	100,0	100,0	100,0	100,0
v tom:				
v tuzemsku	98,3	98,5	98,8	99,2
v tom:				
nová výstavba, rekonstrukce a modernizace	77,2	75,6	77,7	78,1
opravy a údržba	20,0	19,4	19,7	18,9
ostatní práce	2,8	3,5	2,6	3,0
v zahraničí	1,7	1,5	1,2	0,8
Základní stavební výroba (tis. Kč b. c.)	.	12 701 164	13 388 316	14 695 976
Průměrný evidenční počet zaměstnanců (fyzické osoby)	16 802	16 551	16 797	16 367
z toho:				
dělníci na stavebních pracích	12 078	11 910	12 146	11 457
Průměrný evidenční počet zaměstnanců na 1 podnik	71,2	72,0	69,4	68,2
Průměrná hrubá měsíční mzda 1 zaměstnance (Kč)	12 280	13 311	13 966	14 797
Produktivita práce ze stavebních prací podle dodavatelských smluv (Kč b. c.)	992 360	935 092	992 450	1 119 983
Produktivita práce ze základní stavební výroby (Kč b. c.)	.	767 396	797 070	897 930

^{*)} podniky s 20 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Podle území v rámci kraje se na celkovém objemu stavebních prací podle dodavatelských smluv v roce 2003 nejvíce podílely ze 60 % podniky se sídlem v okrese Ostrava - město. Následovaly stavební podniky v okrese Opava s podílem 12,2 %.

V roce 2003 bylo zaměstnáno ve stavebních podnicích kraje celkem 16,4 tisíc zaměstnanců. Jejich počet ve srovnání s rokem 2000 poklesl o 435 (o 2,6 %). Průměrná hrubá měsíční mzda jednoho zaměstnance v roce 2003 činila 14 797 Kč a byla vyšší proti roku 2000 o pětinu (o 2 517 Kč). Produktivita práce ze stavebních prací podle dodavatelských smluv se za hodnocené období zvýšila o 12,9 %.

V Moravskoslezském kraji bylo v roce 2003 vydáno celkem 12,5 tis. stavebních povolení. Je to skoro o čtvrtinu méně, než v roce 2000. Relativní rozpor mezi klesajícím počtem stavebních povolení a dynamickým rozvojem realizovaných prací je objemovým i cenovým růstem. V roce 2003 oproti roku 2000 se o 10,1 % snížily podíly stavebních povolení na budovy, z toho méně (o 5,0 %) na bytové. Výrazně, a to na polovinu počtu výchozího roku, ubylo stavebních povolení na ochranu životního prostředí. Podstatně vzrostla průměrná hodnota na jedno stavební povolení. A to z přibližně 1 mil. Kč v roce 2000 na 1,8 mil. Kč v roce 2003. Na celkovém počtu vydaných stavebních povolení v roce 2003 v České republice se kraj podílel 8,3 %.

Tab.19. Vydaná stavební povolení v Moravskoslezském kraji

	2000	2001	2002	2003
Vydaná stavební povolení	16 134	13 070	12 593	12 468
v tom na stavby:				
budovy	7 829	7 104	7 239	7 035
v tom:				
bytové	4 560	4 065	4 310	4 329
nebytové	3 269	3 039	2 929	2 706
na ochranu životního prostředí	5 460	3 607	2 960	2 749
ostatní	2 845	2 359	2 394	2 684
Počet bytů celkem (nových i stávajících se stavebními úpravami v bytových i nebytových budovách)	4 620	3 981	4 305	3 915
Předpokládaná hodnota staveb, na něž byla vydaná stavební povolení (mil. Kč)	16 029	19 564	18 201	22 621
v tom na stavby:				
budovy	10 800	12 445	12 446	14 973
v tom:				
bytové	4 419	4 721	5 440	5 721
nebytové	6 281	7 724	7 006	9 252
na ochranu životního prostředí	2 277	2 679	2 646	1 948
ostatní	2 952	4 440	3 109	5 700
Průměrná hodnota na jedno stavební povolení (tis. Kč)	993,5	1 496,9	1 445,3	1 814,3

Doprava v Moravskoslezském kraji

V Moravskoslezském kraji bylo evidováno v roce 2003 celkem 455 361 motorových vozidel. Přes čtyři pětiny z tohoto počtu připadalo na osobní automobily a jedna devítina na motocykly. Od roku 2000 se počty jednotlivých druhů motorových vozidel každoročně zvyšovaly až do roku 2002. V roce 2003 došlo k meziročnímu poklesu, z toho relativně nejvíce u nákladních automobilů (o 12,8 %). Přesto byly v roce 2003 počty motorových vozidel vyšší než v roce 2000. Nejvyšší přírůstek, o 25 050, byl u osobních automobilů a relativně nejvíce, o jednu čtvrtinu, přibýlo počtu motocyklů.

Tab.20. Motorová vozidla v Moravskoslezském kraji

	2000	2001	2002	2003
Osobní automobily včetně dodávkových	345 270	355 299	376 801	370 320
Nákladní automobily	30 840	31 463	35 646	31 101
Autobusy	2 320	2 345	2 553	2 488
Motocykly	41 303	49 715	52 210	51 452

Občanská vybavenost

Školství

Demografický vývoj, charakteristický stárnutím obyvatelstva České republiky, se za hodnocené období po roce 2000 následně projevuje také ve vývoji školství Moravskoslezského kraje. Nejvýraznější, o jednu čtvrtinu, byl úbytek počtu mateřských škol. Byl ale ovlivněn především legislativně-organizačními změnami. Počty tříd, dětí a učitelů mateřských škol se ve školním roce 2003/2004 proti výchozímu 2000/2001 tak razantně nesnížily. Přibližně ubylo těchto dětí o 1 tisíc a jejich učitelů o jedno sto. Průměrný počet dětí se o něco zvýšil ve třídě z 22,3 na 22,6 a na jednoho učitele z 11,9 na 12,0. Nízká porodnost po roce 1990 se již plně promítla do školství základního. Za srovnávané období se v základních školách snížil počet žáků o 14 320 (o 10,1 %), tříd ubylo 465 (tj. 7,4 %) a učitelů bylo o 438 osob (o 4,9 %) méně. Relativně nejvyšší úbytek dětí se projevil obráceně než u škol mateřských. Průměrný počet dětí v základních školách se snížil ve třídě z 22,4 na 21,7 a na jednoho učitele z 15,5 na 14,7. Ve středoškolském vzdělávání se prosazoval celospolečenský i osobní zájem žáků a jejich rodičů o studium a u všech typů škol vzrostly počty žáků, tříd i učitelů. Vlna populačně slabších ročníků se teprve přelije v následujících letech ze školství

základního do středního. U vyšších odborných škol se za hodnocené období zvýšil počet studentů a ubylo učitelů.

Tab.21. Školy podle typu v Moravskoslezském kraji

Pramen: Ústav pro informace ve vzdělávání

	Školní rok			
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004
Mateřské školy				
počet - škol	644	629	620	476
tříd	1 568	1 518	1 510	1 503
dětí	34 913	34 250	34 428	33 972
učitelů	2 935	2 835	2 821	2 831
Základní školy				
počet - škol	468	467	458	427
tříd	6 274	6 130	5 988	5 809
dětí	140 301	136 045	131 200	125 981
učitelů	9 024	8 858	8 696	8 586
Gymnázia				
počet - škol	38	37	36	37
tříd	557	548	563	566
žáků denního studia	15 733	15 691	16 099	16 142
učitelů	1 274	1 253	1 286	1 318
Střední odborné školy¹⁾				
počet - škol	86	84	85	87
tříd	928	967	979	1 021
žáků denního studia	22 943	22 973	23 386	24 211
učitelů	2 580	2 522	2 608	2 728
Střední odborná učiliště²⁾				
počet - škol	57	57	56	54
tříd	1 012	1 014	1 013	1 019
žáků celkem	24 494	25 011	24 997	25 026
učitelů	1 514	1 558	1 602	1 632
Vyšší odborné školy				
počet - škol	10	10	10	11
žáků denního studia	2 130	2 068	2 095	2 171
učitelů	225	214	166	175
Vysoké školy³⁾				
počet - škol	3	3	4	4
fakult	12	12	14	14

¹⁾ střední odborné školy včetně částí integrovaných škol, které svým charakterem odpovídají středním školám

²⁾ střední odborná učiliště včetně částí integrovaných škol, které svým charakterem odpovídají učilištím

³⁾ vysoké školy veřejné, soukromé, Ministerstva obrany ČR a Ministerstva vnitra ČR

Zdravotnictví a sociální péče

V Moravskoslezském kraji se v roce 2003 ve srovnání s rokem 2000 zvýšil počet lékařů na 1 tis. obyvatel. Ve spojitosti s tím se nepřímo úměrně snížil počet obyvatel připadajících v průměru na 1 lékaře. Kvantitativní zlepšení těchto ukazatelů je výsledkem růstu celkového počtu lékařů (o 211 tj. o 4,9 %) při současně klesajícím počtu obyvatelstva kraje. Mnohem rychlejší trend za srovnávané období nabral vývoj početních stavů lékařů v nestátních zařízeních. Po určité početní stabilitě v letech 2000 až 2002 se v roce 2003 zvýšil jejich počet o třetinu. Jejich podíl z celkového počtu lékařů činil v prvních třech letech 65 až 70 % a v roce 2003 se zvýšil na 88 %. Tedy přibližně jen co desátý lékař v Moravskoslezském kraji v roce 2003 působil ve státním zařízení. Podle odborností vyjádřených počtem samostatných lékařských ordinací se za hodnocené období nejvíce zvýšil počet specialistů (o 89 ordinací, tj. o 15,5 %). Stoupl také počet ordinací stomatologů a gynekologů. Početně stabilizované byly ordinace praktických lékařů pro děti a dorost. O šest se zmenšil za srovnávané období počet samostatných ordinací praktických lékařů pro dospělé. V roce 2003 proti roku 2000 se v kraji redukoval počet nemocnic o dvě. Došlo ke snížení počtu nemocničních lůžek

o 214 (o 2,7 %). Současně se průběžně po celé období zvyšoval jejich počet v odborných léčebných ústavech (o 136 lůžek, tj. o 4,5 %), a z toho v léčebnách pro dlouhodobě nemocné (o 130 lůžek, tj. o 13,6%).

Tab.22. Vybrané ukazatele zdravotnictví Moravskoslezského kraje

Pramen: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

	2 000	2001	2002	2003
Lékaři celkem ¹⁾	4 269	4 324	4 450	4 480
z toho lékaři v nestátních zařízeních	2 994	2 843	2 907	3 934
Lékaři na 1 000 obyvatel	3,3	3,4	3,5	3,6
Obyvatelé na 1 lékaře	300	293	284	281
Střední zdravotničtí pracovníci ¹⁾	12 801	12 914	13 267	13 192
Nemocnice	22	20	20	20
počet lůžek	7 954	7 792	7 877	7 740
Odborné léčebné ústavy ²⁾	22	22	21	20
počet lůžek	3 051	3 096	3 149	3 187
z toho léčebny pro dlouhodobě nemocné	11	11	12	12
počet lůžek	959	988	1 031	1 089
Samostatné ordinace lékařů:				
praktických pro dospělé	533	535	531	527
praktických pro děti a dorost	249	249	247	248
stomatologů	619	626	621	623
gynekologů	126	131	130	137
specialistů	575	603	641	664
Ostatní samostatná zdravotnická zařízení	465	451	450	547
Lékárny a výdejny	206	219	232	238

¹⁾ přepočtený počet

²⁾ včetně detašovaných pracovišť

Tab.23. Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz v Moravskoslezském kraji

	2000	2001	2002	2003
Průměrný počet osob nemocensky pojištěných	501 535	493 823	483 808	476 677
Nově hlášené případy pracovní neschopnosti	438 859	432 943	396 963	406 141
v tom:				
pro nemoc	401 879	396 626	360 943	372 663
pro pracovní úrazy	9 701	9 239	8 864	7 912
pro ostatní úrazy	27 279	27 078	27 156	25 566
Kalendářní dny pracovní neschopnosti	14 230 565	14 169 950	13 886 078	14 034 863
v tom:				
pro nemoc	12 601 329	12 603 964	12 304 625	12 494 606
pro pracovní úrazy	524 745	481 779	462 785	441 749
pro ostatní úrazy	1 104 491	1 084 207	1 118 668	1 098 508
Nově hlášené případy pracovní neschopnosti na 100 nemocensky pojištěných	87,50	87,67	82,05	85,20
Průměrná doba trvání 1 příp. prac. neschopnosti	32,43	32,73	34,98	34,56
v tom:				
pro nemoc	31,36	31,78	34,09	33,53
pro pracovní úrazy	54,09	52,15	52,21	55,83
pro ostatní úrazy	40,49	40,04	41,19	42,97
Průměrný denní stav práce neschopných	38 881	38 822	38 044	38 452
Průměrné procento pracovní neschopnosti	7,752	7,861	7,863	8,067
v tom:				
pro nemoc	6,865	6,993	6,968	7,181
pro pracovní úrazy	0,286	0,267	0,262	0,254
pro ostatní úrazy	0,602	0,602	0,633	0,631
Smrtelné pracovní úrazy	30	34	20	34

Za léta 2000 až 2003 v Moravskoslezském kraji nedošlo k zásadnímu obratu ve vývoji pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz. V návaznosti na snižující se celkové počty zaměstnanců v kraji každoročně po roce 2000 klesal průměrný počet osob nemocensky pojištěných. V roce 2003 ve srovnání s rokem 2000 jich ubylo početně 5,0 %. Pozitivně více poklesl také počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti (o 7,5 %). Jen mírně se ale snížil objem kalendářních dnů pracovní neschopnosti (o 1,4 %). V propočtových ukazatelích poklesl průměrný denní stav práce neschopných (o 1,1 %). Narůstala však průměrná doba trvání jednoho případu pracovní neschopnosti. V roce 2003 se prodloužila oproti roku 2000 o 2,13 kalendářního dne. Určité meziroční zlepšení se projevilo v roce 2003, když po předchozím dvouletém růstu tohoto ukazatele se zkrátil o 0,42 kalendářního dne průměrně na jeden případ pracovní neschopnosti. Stalo se tak vlivem poklesu u pracovní neschopnosti pro nemoc o 0,56 kalendářního dne na jeden případ. Ostatní dvě příčiny pracovní neschopnosti, pro úrazy pracovní i ostatní, v uvedeném ukazateli od roku 2002 naopak stoupaly.

Technická vybavenost území

V dopravní infrastruktuře má v Moravskoslezském kraji významné postavení silniční a železniční doprava. Geograficky okrajové postavení kraje v teritoriu České republiky je zajištěno přiměřeně železničním spojením. Je to umožněno hlavně dvěma elektrifikovanými tratěmi evropského významu č. 270 (Praha – Bohumín) a navazující do Slovenské republiky č.320 (Bohumín – Čadca). V silniční síti patří Moravskoslezský region k osmi krajům České republiky, na jejichž území není ani jeden kilometr dálnic. Především z tohoto důvodu - neexistence kapacitně a rychlostně kvalitního silničního spojení s centrální oblastí státu a západní částí Evropské unie, jsou zpomalovány restrukturalizační a rozvojové cíle ekonomiky kraje. Budoucí dálnice D 47, o projektované délce 80,2 km, mezi Lipníkem nad Bečvou a státní hranicí s Polskou republikou u Bohumína je ve výstavbě od roku 2002. Ze stávající silniční sítě v kraji připadá z celkové délky na silnice 3. třídy přes polovinu, jedna pětina na 1. třídu a téměř jedna čtvrtina je 2. třídy. Významné postavení pro kraj a s návazností i na sousedící oblast Polska má letecká doprava. Je provozována prostřednictvím mezinárodního letiště v Mošnově.

Tab.24. Dopravní a technická infrastruktura v Moravskoslezském kraji

	Dopravní infrastruktura				Technická infrastruktura - podíl obcí v % vybavených:				
	provozní délka železnič. tratí v km	délka silnic v km	z toho:		veřejným vodovodem	kanalizací	kanalizací s napojením na ČOV	plynem ze sítě	skládkou tuhých domov. odpadů
			silnice 1. třídy	silnice 2. třídy					
2000	669	3 411	707	766	97,0	69,8	36,5	77,1	7,6
2001	672	3 403	707	766	97,0	70,2	40,4	78,1	7,6
2002	672	3 410	714	766	97,0	70,2	40,7	79,5	6,6
2003	677	3 410	714	766	97,0	70,2	41,4	79,5	6,3

Technická vybavenost obcí odpovídá charakteru osídlení kraje s jeho koncentrací obyvatel do velkých sídel nad úrovní průměru České republiky. Ustálený je ze současných 302 obcí v kraji jejich vysoký podíl vybavenosti z veřejných rozvodů vodovodem. Určitá stagnace v rozšiřování investičně náročných kanalizačních sítí a plynofikace souvisí se zastoupením malých obcí zejména do 500 obyvatel. Z celkového počtu tvoří sice čtvrtinu, ale žije v nich jen 1,8 % bydlících obyvatel kraje. Podle údajů získaných ze sčítání lidu v roce 2001 měly nízký podíl trvale obydlených bytů napojených na kanalizační síť a na plyn.

Cestovní ruch

Moravskoslezský kraj má rozsáhlé množství přírodních rekreačně – turistických míst i historických památek a nabízí také pestrout škálu kulturních a sportovních aktivit a zážitků. Podle turistického pohledu se člení na šest subregionů: Hrubý Jeseník, Nízký Jeseník, Poodří, Opavsko-Krnovsko, Ostravsko-Karvinsko a Beskydy-Valašsko. Všechny turistické oblasti jsou dostupné hustou sítí silnic a železničních tratí. Z historických pamětihodností jsou významné hrady Sovinec, Hukvaldy, Starý Jičín a zámky v Hradci nad Moravicí, v Raduni, v Karvině-Fryštátě, ve Frýdku-Místku, v Kravařích a ve Fulneku. Městskými památkovými rezervacemi jsou centra Štramberku, Příbora a Nového Jičína. Unikátní jsou také industriální muzeální sbírky a budovy – Technické muzeum automobilů v Kopřivnici, Vagonářské muzeum ve Studénce, Hornické muzeum v Ostravě-Petřkovicích. Lázeňství je v kraji reprezentováno městem Karlova Studánka a prameny jodobromové solanky v Karvině-Darkově, Rehabilitačním ústavem v Karvině-Hranicích

a Lázněmi Klimkovice. Od devadesátých let minulého století nabyla věhlasu překračujícího rámec kraje i republiky ostravská Stodolní ulice. Návštěvníky přitahuje vysokou koncentrací desítek hospůdek, barů a restaurací zvoucích ke konzumaci v přátelské atmosféře.

Uvedené turistické atrakce ve spojitosti s účastí na kulturních a sportovních akcích, ale také na služebních jednáních a společenských návštěvách přispěly k tomu, že v roce 2003 navštívilo kraj 665 tis. hostů ubytovaných v hromadných ubytovacích zařízeních. Bylo to nejvíce po roce 2000. Z toho podstatně se snížil počet hostů – cizinců. Částečně je to ovlivněno metodickou změnou, když v letech 2000 až 2001 byly počty ubytovaných vyšší – zahrnovaly také údaje včetně individuálních ubytovacích zařízení. Nedařilo se prodloužit průměrný počet přenocování a dobu pobytu ve dnech. Po snížení v roce 2002 se v roce 2003 tyto ukazatele mírně zlepšily v hodnocení za ubytované cizince. V roce 2003 se podíleli cizinci ze 17,9 % na celkovém počtu hostů ubytovaných v hromadných ubytovacích zařízeních cestovního ruchu. Nejčastějšími ubytovanými návštěvníky s podílem na celkovém počtu hostů byli cizinci z Polska (4,7 %), ze Slovenska (3,4 %) a z Německa (2,8 %).

Tab.25. Hromadná ubytovací zařízení cestovního ruchu v Moravskoslezském kraji

	2000 ²⁾	2001 ²⁾	2002 ^{x)}	2003 ^{x)}
Ubytovací zařízení celkem ¹⁾	536	519	620	534
Pokoje ¹⁾	11 605	10 701	11 738	10 248
z toho:				
jednolůžkové	1 255	1 119	1 246	1 055
dvoulůžkové	5 542	4 944	5 498	4 848
tři a více lůžkové	4 346	4 209	4 530	3 841
Lůžka ¹⁾	31 286	30 210	35 376	27 525
Hosté	635 289	618 617	611 407	664 836
z toho cizinci	200 946	170 007	133 227	119 226
Přenocování	3 031 234	2 467 817	2 278 083	2 464 231
z toho cizinci	726 289	541 935	374 486	352 947
Průměrný počet přenocování	4,8	4,0	3,7	3,7
z toho cizinci	3,6	3,2	2,8	3,0
Průměrná doba pobytu (dny)	5,8	5,0	4,7	4,7
z toho cizinci	4,6	4,2	3,8	4,0

¹⁾ v letech 2001 - 2002 stav k 31. 7., v roce 2003 stav k 31. 12.

²⁾ včetně individuálních ubytovacích zařízení

Životní prostředí

Kvalitu životního prostředí lze hodnotit z různých pohledů a specifickými ukazateli. Například čistota ovzduší se posuzuje podle celkového množství emisí vybraných základních znečišťujících látek, a to tuhých, a dále oxidu siřičitého, oxidu dusíku a oxidu uhelnatého. Zdroje jeho znečišťování byly podle zákona o ovzduší rozděleny na stacionární (velké, střední a malé) a mobilní.¹⁾

V Moravskoslezském kraji se v roce 2002 zvýšily proti roku 2000 s výjimkou oxidu uhelnatého ostatní tři výše uvedené druhy emisí. V propočtu v tunách na kilometr čtvereční a obdobně v kilogramech na jednoho obyvatele stouply tyto hodnoty u emisí tuhých a u oxidu dusíku.

¹⁾ Velké stacionární zdroje znečištění jsou zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu 5MW a vyšším a zařízení zvlášť závažných technologických procesů (označují se v registru emisí a zdrojů znečišťování ovzduší REZZO jako REZZO 1), střední zdroje zahrnují technologické objekty obsahující stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu od 0,2 do 5 MW a zařízení závažných technologických procesů, jakož i uhelné lomy a obdobné plochy s možností hoření, zapaření nebo úletu znečišťujících látek (REZZO 2), malé zdroje znečištění zahrnují technologické objekty obsahující stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu nižším než 0,2 MW, zařízení technologických procesů nespádajících do kategorie velkých a středních zdrojů znečišťování, plochy, na kterých jsou prováděny práce, které mohou způsobovat znečištění ovzduší, skládky paliv, surovin, produktů a odpadů a zchycených exhalátů a jiné stavby, zařízení a činnosti výrazně znečišťující ovzduší (REZZO 3). Mobilní zdroje znečištění jsou zařízení se spalovacími motory, která znečišťují ovzduší, zejména silniční motorová vozidla, železniční kolejová vozidla, plavidla a letadla (označují se jako REZZO 4).

Tab.26. Emise základních znečišťujících látek v Moravskoslezském kraji (REZZO 1-3)

	2000	2001	2002
Celkem (t)			
Emise tuhé	7 376,5	6 698,0	7 520,8
Oxid siřičitý SO ₂	28 829,8	29 561,2	28 836,6
Oxidy dusíku NO _x	22 775,6	24 481,9	23 781,3
Oxid uhelnatý CO	138 986,2	137 242,7	130 233,3
Měrné emise (t/km²)			
Emise tuhé	1,3	1,2	1,4
Oxid siřičitý SO ₂	5,2	5,3	5,2
Oxidy dusíku NO _x	4,1	4,4	4,3
Oxid uhelnatý CO	25,0	24,7	23,5
Měrné emise (kg/obyvatele)			
Emise tuhé	5,8	5,3	6,5
Oxid siřičitý SO ₂	22,8	23,3	22,8
Oxidy dusíku NO _x	18,0	19,3	18,8
Oxid uhelnatý CO	109,8	108,2	103,0

V mezikrajském srovnání se v roce 2002 na celostátním objemu základních znečišťujících látek podílel Moravskoslezský kraj na emisích tuhých z 15,4 %, u oxidu uhelnatého z 50,3 %, u oxidu siřičitého ze 12,5 % a u oxidů dusíku ze 14,5 %. Nežádoucí přední místa region zaujímal ve všech těchto emisích v propočtových úrovních. V kilogramech na obyvatele byl první u oxidu uhelnatého a u tuhých emisí, čtvrtý u oxidů dusíku a pátý u oxidu siřičitého. V tunách na kilometr čtvereční byl rovněž první u oxidu uhelnatého, první dvě místa s Hlavním městem Prahou společně drželi u tuhých emisí a druhé pořadí obsadil za krajem Ústeckým u oxidů dusíku a u oxidu siřičitého.

V roce 2002 se v kraji proti dvěma předchozím letům snížil objem pořízených investic na ochranu životního prostředí. Podle jejich druhu určení vzrostly investice u nakládání s odpadními vodami a ve struktuře byly největší s podílem 55,6 %. Investice u dalších druhů se snížily. Z toho nejvíce u ochrany ovzduší, na které ještě v roce 2000 bylo vynaloženo 54,6 % z celkového objemu investic do životního prostředí.

Tab.27. Pořízené investice na ochranu životního prostředí v Moravskoslezském kraji

	2000	2001	2002
Celkem	1 746 977	1 356 249	1 294 283
v tom:			
nakládání s odpadními vodami	485 889	517 168	720 049
ochrana ovzduší a klimatu	954 061	561 416	360 389
nakládání s odpady	134 443	122 112	117 126
ostatní investice na ochranu životního prostředí ¹⁾	172 584	155 553	96 719

¹⁾ Ostatní: zahrnuta ochrana a sanace půdy, podzemních a povrchových vod; omezování hluku a vibrací; ochrana biodiverzity; ochrana proti záření; výzkum a vývoj na ochranu ŽP; ostatní aktivity na ochranu životního prostředí

Za Moravskoslezský kraj v roce 2002 bylo vyprodukováno 3 488 tis. tun průmyslových a komunálních odpadů. Převážnou většinu (93 %) tvořily odpady ze sféry podnikové, a z nich ze 70 % pak průmyslové. Komunální odpad z obcí dosáhl objemu 220 tis. tun. Proti roku 2000 došlo k podstatnému snížení o 85 tis. tun (o 27,9 %). V propočtu v kilogramech komunálního odpadu na jednoho obyvatele docílil region v roce 2002 mezi kraji nejnižší úrovně. Tedy hluboko pod průměrem za Českou republiku (278,9 kg/obyv.) a přibližně z poloviny objemu tohoto ukazatele vykázaného ve Středočeském kraji a v Hlavním městě Praze.

Shrnutí

Moravskoslezský kraj byl společně s dalšími třinácti regiony České republiky ustaven s účinností od 1. ledna 2000 a letos vstoupil do pátého roku své existence. Stal se rozlohou největším nástupnickým regionem po bývalém Severomoravském kraji a počtem 1,26 mil. obyvatel i v rámci celé České republiky. V demografickém vývoji se prosazovaly tendence obdobné jako v celém státě. V roce 2003 pokračoval po deváté nepřetržitý celkový roční úbytek obyvatelstva. Hlavní příčinou byla nízká porodnost. Určité zlepšení mírným zvyšováním počtu narozených nastalo od roku 2000. Vyšší byly však nadále stavy zemřelých. Území kraje má tak od roku 1995 permanentně přirozený úbytek obyvatelstva. Celková ekonomická situace působí také na to, že od roku 1993 nepřetržitě trvá záporné saldo migrace. Z dalších demografických jevů je charakteristický úbytek sňatečnosti a růst rozvodovosti a z novorozenců se přibližně třetina rodí nevdaným matkám. Populace v kraji v dlouhodobém pohledu postupně stárne. Projevuje se to zvyšujícím se průměrným věkem na současných 38,8 let. V roce 2003 se snížil ve věkové struktuře počet dětí do 14 let věku poprvé pod 200 tis. osob. Zvýšil se počet obyvatelstva od 15 do 64 let, ale také starších 65 let. Podíl této nejstarší k nejmladší populaci do 14 let, tzv. index stáří, soustavně roste až na hodnotu 80,0 v roce 2003.

Ze sčítání lidu bylo zjištěno, že za devadesátá léta minulého století na území současného kraje vzrostl domovní i bytový fond. Kvalitativní úroveň bydlení se mírně zlepšovala. V roce 2001 proti roku 1991 se snížil v průměru za kraj počet osob na 1 obytnou místnost a zvýšila se obytná plocha v m² i v propočtu na 1 osobu. Ve srovnání s ostatními kraji byl však tento ukazatel druhý nejnižší. Stoupla také vybavenost domácností, a to zejména telefonem a růstem možnosti užívat rekreační objekt. Ale opět tyto veličiny byly mezi nejnižšími v mezikrajském srovnání.

Počet ekonomicky aktivních obyvatel se v kraji v roce 2003 proti roku 2000 snížil při vyšším poklesu počtu zaměstnaných a opačném zvýšení nezaměstnaných. Míra ekonomické aktivity se v roce 2003 ve srovnání s obdobím let 2000 až 2002 snížila. Ve struktuře ekonomicky neaktivního obyvatelstva stoupl počet studentů a důchodců. Potencionální zdroje pracovních sil se postupně snižují z důvodu velmi nízké porodnosti a prodlužující se střední délky života. V roce 2003 dosáhl v národohospodářských odvětvích kraje počet zaměstnaných 524,3 tis. osob. Proti roku 2000 došlo k jejich snížení o 1,2 %. Průměrná měsíční mzda na zaměstnance dosáhla v roce 2003 částky 15 837 Kč a za hodnocené období stoupla skoro o čtvrtinu. Zaměstnanci kraje v roce 2003 v průměru pobírali 93,6 % úrovně celostátní mzdy. Průměrná měsíční mzda v kraji byla třetí nejvyšší po Hlavním městě Praze a Středočeském regionu. Výběrovým statistickým šetřením Mikrocenzus 2002 bylo zjištěno, že na jednoho člena domácnosti v Moravskoslezském kraji připadalo 83 tis. Kč celkového čistého ročního příjmu. Byla to nejnižší dosažená úroveň ze všech krajů České republiky. Není to v rozporu s relativně vyšší průměrnou mzdou v kraji. Hlavní příčinou je situace, že značná část obyvatelstva v kraji žije z podpory v nezaměstnanosti a ze sociálních dávek.

Moravskoslezský kraj trpí chronicky vysokou nezaměstnaností. Objevila se jako důsledek ekonomicko-sociálních přeměn v národním hospodářství České republiky v devadesátých letech 20. století a přetrvává až do současnosti. S výjimkou meziroční stagnace v roce 2001 stoupal v kraji soustavně počet nezaměstnaných a rostla míra nezaměstnanosti. Ke konci roku 2003 měl Moravskoslezský kraj přes 106 tis. nezaměstnaných a na jedno volné pracovní místo připadalo 44 uchazečů. Mezi čtrnácti kraji tím byl na nechtěném místě prvním a v registrované míře nezaměstnanosti na druhém. Nejhorší situace je u nezaměstnaných občanů se změněnou pracovní schopností, jejichž počet narostl v roce 2003 proti roku 2000 o pětinu. Narůstá také dlouhodobá nezaměstnanost. Podle délky evidence u úřadů práce při klesajícím počtu podílu uchazečů do délky 6 měsíců roste zastoupení i počet dlouhodobě nezaměstnaných. Územně je nezaměstnanost v rámci České republiky i kraje silně diferencovaná. V kraji byla relativně nejnižší míra nezaměstnanosti v okrese Opava a naopak nejvyšší (druhá v České republice) na Karvinsku. Ostatní okresy kraje patří v meziokresním pořadí mezi čtvrtinu s její vysokou úrovní.

Moravskoslezský kraj se svým ekonomickým potenciálem v roce 2002 podílel přibližně jednou desetinou na vytvořeném hrubém domácím produktu České republiky. V dlouholetém srovnání dochází v kraji ke snižování váhy dříve dominantních sekundárních odvětví (těžba nerostných surovin, zpracovatelský průmysl, výroba a rozvod elektřiny a plynu, stavebnictví), i váhově malých z primární sféry (zemědělství, myslivost, lesnictví) a podílově stoupá význam - až se stal rozhodujícím - terciárního úseku (obchod, ubytování a stravování, doprava, vzdělávání, zdravotnictví a sociální péče). V průmyslu kraje působilo v roce 2003 celkem 200 podniků se 100 a více zaměstnanci. Početně nejvýznamnější je odvětví výroby základních kovů, hutních a kovodělných výrobků. Tržbami z průmyslové činnosti v částce 225 mld. Kč se kraj v roce 2003 podílel na celkovém objemu České republiky v tomto ukazateli jednou osminou. Obdobně v kraji jako v celkové zaměstnanosti došlo k jejímu snížení i v průmyslu, a to v roce 2003 proti roku 2000 o 6,6 %. V zemědělství působilo v roce 2002 v kraji 3,9 tis. podniků. Tři čtvrtiny z nich hospodařily na výměře do 10 hektarů zemědělské půdy. Vývoj zemědělské výroby byl ovlivňován vnějšími, zejména klimatickými vlivy. Osevní plochy za srovnávané období let 2003 k 2000 poklesly téměř o čtvrtinu.

Výnosy obilovin a celková sklizeň činila v roce 2003 přibližně přes 80 % úrovně roku 2000. V živočišné výrobě pokračoval trend snižování stavů hospodářských zvířat v jejich základních kategoriích.

Nízká porodnost a stárnutí obyvatelstva se následně projevila ve školství. V kraji se ve školním roce 2003/2004 ve srovnání s 2000/2001 snížil počet dětí i jejich učitelů v mateřských školách. Úbytek nebyl tak mohutný, ale podílel se na zvýšení průměrného počtu dětí ve třídě a na jednoho učitele. Ve školství základním se pokles projevil výrazněji. Za srovnávané období se snížily v kraji počty žáků o 10,1 %, tříd o 7,4 % a učitelů o 4,9 %. Průměrný počet dětí v základních školách v kraji se snížil ve třídě i na jednoho učitele. Ve středních školách v regionu se počty studentů zvýšily u všech typů škol. Ve zdravotnictví se v Moravskoslezském kraji v roce 2003 ve srovnání s rokem 2000 zvýšil počet lékařů na jeden tisíc obyvatel. Došlo k tomu růstem celkového počtu lékařů o 4,9 % při současném početním snižování obyvatelstva v kraji. Za srovnávané období stoupl především počet lékařů v nestátních zdravotnických zařízeních. Zvýšil se počet samostatných lékařských ordinací specialistů, a také stomatologů a gynekologů. Redukoval se počet nemocnic o dvě. Nižší byl také počet nemocničních lůžek, ale při jejich současném růstu v odborných léčebných ústavech, a z toho v léčebnách pro dlouhodobě nemocné. V letech 2000 až 2003 v kraji nenastal zásadní obrat ve vývoji nemocnosti pro nemoc a úraz. Nižší byl sice průměrný denní stav práce neschopných, ale prodloužila se v roce 2003 proti roku 2000 o 2,1 dne průměrná doba pracovní neschopnosti.

Číselným ukazatelem souvisícím s cestovním ruchem je počet návštěvníků v hromadných ubytovacích zařízeních. V roce 2003 v kraji v nich přenocovalo 665 tis. hostů. Po dvouletém poklesu to bylo nejvíce proti roku 2000. Nedařilo se však prodloužit průměrné počty přenocování a dobu pobytu ve dnech. Z celkového počtu ubytovaných hostů tvořili jednu šestinu cizinci. Nejčastějšími z nich byli cizinci z Polska, Slovenska a Německa. V oblasti ochrany životního prostředí se v kraji v roce 2002 proti dvěma předchozím letům snížil objem pořízených investic. Z toho nejvíce, přes polovinu proti roku 2000, u ochrany ovzduší. Za srovnávané období se snížily emise oxidu uhelnatého, a to celkem i v propočtu v tunách na km² i v kilogramech na jednoho obyvatele. V propočtových ukazatelích vzrostly emise tuhé a oxidů dusíku. Podstatně se snížil v roce 2002 ve srovnání s rokem 2000 v produkci komunálních odpadů objem i jeho množství na jednoho obyvatele v kilogramech.